

Aleksander Aleksandrovič Aljehin (1892-1946)

Janez Stupica

ALJEHIN

ŠAHOVSKI UMETNIK

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

*Za pomoč pri pripravi obsežnega gradiva
se zahvaljujem prijateljema
Zvonetu Kržišniku in Leonu Čeliku.
Avtor*

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
794.1(47):929Aljehin A. A.

STUPICA, Janez
Aljehin : šahovski umetnik / Janez Stupica. -
Ljubljana : Jutro, 2007

ISBN 978-961-6433-87-7
234982400

Kazalo

PREDGOVOR	11
I. KDO JE BIL ALJEHIN	17
II. ROJENICE SO GA BOGATO OBDARILE	21
1. Aljehin — Rozanov Damin fianketo, Moskva 1908	24
III. VSAK ZAČETEK JE TEŽAK	25
2. Bardeleben — Aljehin Philidorjeva obramba, Düsseldorf 1908	26
3. Verlinski — Aljehin Španska otvoritev, Petrograd 1909	29
4. Vigodčikov — Aljehin Španska otvoritev, dopisna partija, 1908/09.	31
5. Aljehin — Yates Ortodoksn damin gambit, Hamburg 1910	32
IV. NA ŠTUDIJ PRAVA V PETROGRAD	34
6. Aljehin — Duz-Hotimirski Angleška otvoritev, Karlsbad 1911	36
7. Spielmann — Aljehin Lovčeva otvoritev, Stockholm 1912	38
8. Potemkin — Aljehin Sicilijanska obramba, Petrograd 1912	39
9. Aljehin — Levenfiš Benoni, Petrograd 1912.	40
10. Bernstein — Aljehin Slovanska obramba, Vilna 1912	42
11. Miseses — Aljehin Središčna otvoritev, Scheveningen 1913	43
12. Aljehin — Levicki Dunajska otvoritev, Petrograd 1913.	45
13. Aljehin — Duras Španska otvoritev, Petrograd 1913	47
14. Rodzynski — Aljehin Philidorjeva obramba, Pariz 1913.	49

V.	VZPON OD MOJSTRA DO VELEMOJSTRA	51
	15. Frejman — Aljehin	
	Ortodoksni damin gambit, Petrograd 1913/14	52
	16. Aljehin — Marshall	
	Ruska obramba, Petrograd 1914.	54
	17. Aljehin — Fahrni	
	Francoska obramba, Mannheim 1914	56
VI.	PLOVBA MED SCILO VOJNE IN KARIBDO REVOLUCIJE.	58
	18. Aljehin — Grigorev	
	Francoska obramba, Moskva 1915	60
	19. Aljehin — Zubarev	
	Nimcovičeva indijska obramba, Moskva 1916.	62
	20. Aljehin — Feldt	
	Francoska obramba, slepa simultanka, Tarnopol 1916	63
	21. I. Rabinovič — Aljehin	
	Damina indijska obramba, 1. šampionat SZ, Moskva 1920	65
VII.	OB POMOČI POROČNIH ZVONOV IZ MOSKVE V PARIZ.	66
	22. Aljehin — Teichmann	
	Španska otvoritev, 4. partija dvoboja, Berlin 1921.	68
	23. Aljehin — Bogoljubov	
	Damina indijska obramba, Triberg 1921	69
	24. Aljehin — Sterk	
	Damin gambit, Budimpešta 1921	70
	25. Aljehin — Rubinstein	
	Damin gambit, Haag 1921	72
	26. Tarrasch — Aljehin	
	Moderni benoni, Pieštany 1922	74
	27. Aljehin — Wolf	
	Damin gambit, Pieštany 1922	76
	28. Aljehin — Yates	
	Ortodoksni damin gambit, London 1922	77
	29. Bogoljubov — Aljehin	
	Holandska obramba, Hastings 1922	79
	30. Aljehin — König	
	Damina indijska obramba, Dunaj 1922	80
VIII.	SPREHOD SKOZI ZGODOVINO FRANCOSKEGA ŠAHA.	81
	31. Aljehin — Muffang	
	Tarrascheva obramba, Pariz 1923.	86
IX.	STRAH USTVARJA BOGOVE, JUNAŠTVO KRALJE	89
	32. Aljehin — Rubinstein	
	Ortodoksni damin gambit, Karlovy Vary 1923	90

33. Grünfeld — Aljehin	
Ortodoksni damin gambit, Karlovy Vary 1923	91
34. Aljehin — Sämisch	
Sicilijanska obramba, Berlin 1923.	93
35. Aljehin — Kusman	
Tarrascheva obramba, Slepa simultanka, New York 1924	95
36. Maróczy — Aljehin	
Aljehinova obramba, New York 1924.	97
37. Aljehin — Yates	
Kraljeva indijska obramba, New York 1924	99
X. POHOD PROTI VRHOVOM ŠAHOVSKEGA OLIMPA	100
38. Aljehin — Opočensky	
Slovanska obramba, Pariz 1925	102
39. Thomas — Aljehin	
Aljehinova obramba, Baden-Baden 1925.	104
40. Tarrasch — Aljehin	
Italijanska otvoritev, Baden-Baden 1925	105
41. Aljehin — Marshall	
Marshallova obramba, Baden-Baden 1925.	107
42. Aljehin — Colle	
Čigorinova obramba, Baden-Baden 1925	108
43. Réti — Aljehin	
Otvoritev kraljevega flanketa, Baden-Baden 1925.	109
XI. LJUBLJENEC BOGINJE CAISSE.	111
44. Colle — Aljehin	
Ragozinova obramba, Hastings 1925/26	112
45. Colle — Aljehin	
Španska otvoritev, Scarborough 1926.	113
46. Davidson — Aljehin	
Polslovanska obramba, Semmering 1926	114
47. Rubinstein — Aljehin	
Bogoljubova indijska obramba, Semmering 1926.	116
48. Aljehin — Grünfeld	
Sprejeti damin gambit, Semmering 1926.	117
49. Rubinstein — Aljehin	
Damina indijska obramba, Dresden 1926	118
50. Aljehin — Tartakower	
Benoni, Dresden 1926	119
51. Aljehin — Euwe	
Kraljeva indijska obramba, 3. partija dvoboja, Amsterdam 1926	121

XII.	KANDIDATSKI TURNIR IN ODDIH NA MADŽARSKEM	123
	52. Aljehin — Marshall	
	Döryjeva obramba, New York 1927.	124
	53. Aljehin — Asztalos	
	Ortodokсни damin gambit, Kecskemét 1927.	126
	54. Aljehin — Tartakower	
	Obramba Caro-Kann, Kecskemét 1927	129
XIII.	ČUDEŽ V BUENOS AIRESU	130
	55. Capablanca — Aljehin	
	Ortodokсни damin gambit, 21. partija dvoboja, Buenos Aires 1927.	132
	56. Aljehin — Capablanca	
	Ortodokсни damin gambit, 34. partija dvoboja, Buenos Aires 1927.	134
XIV.	IGRA MAČKE Z MIŠJO	136
	57. Aljehin — Bogoljubov	
	Slovanska obramba, 1. partija dvoboja, Wiesbaden 1929.	138
	58. Bogoljubov — Aljehin	
	Damina indijska obramba, 8. partija dvoboja, Berlin 1929	140
XV.	GULIVER IN LILIPUTANCI	142
	59. Ahues — Aljehin	
	Damina indijska obramba, San Remo 1930	143
	60. Aljehin — Nimcovič	
	Francoska obramba, San Remo 1930	145
	61. Vidmar — Aljehin	
	Nimcovičeva indijska obramba, San Remo 1930	148
	62. Stahlberg — Aljehin	
	Nimcovičeva indijska obramba, 3. olimpiada, Hamburg 1930	152
	63. Aljehin — Asgeirsson	
	Francoska obramba, slepa simultanka, Reykjavik 1931	154
	64. Aljehin — Andersen	
	Damina indijska obramba, Olimpiada, Praga 1931	155
	65. Aljehin — Maróczy	
	Ortodokсни damin gambit, Bled 1931	157
	66. Pirc — Aljehin	
	Tarrascheva obramba, Bled 1931	160
	67. Aljehin — Nimcovič	
	Francoska obramba, Bled 1931	161
	68. Aljehin — Flohr	
	Sprejti damin gambit, Bled 1931.	163
	69. Stoltz — Aljehin	
	Španska otvoritev, Bled 1931.	166

XVI. MEŠANJE ŠAHA Z ALKOHOLNIMI MALIGANI	167
70. Aljehin — Koltanowski	
Španska otvoritev, London 1932.	169
71. Aljehin — Flohr	
Igra damskega kmeta , Bern 1932	171
72. Aljehin – H. Steiner	
Španska otvoritev, Pasadena 1932.	173
73. L. Steiner — Aljehin	
Španska otvoritev, Olimpiada, Folkestone 1933	175
74. Aljehin — Apscheneek	
Polslovanska obramba, Olimpiada, Folkestone 1933	177
XVII. V GIBANJU JE BLAGOSLOV	178
75. Aljehin – Bogoljubov	
Polslovanska obramba, 2. partija dvoboja, Baden-Baden 1934	179
76. Aljehin — Bogoljubov	
Španska otvoritev, 16. partija dvoboja, Bayreuth 1934	181
77. Aljehin — Lasker	
Ortodokсни damin gambit, Zürich 1934	183
78. Aljehin — Rosselli	
Igra damskega kmeta, Zürich 1934	185
79. Aljehin — H. Johner	
Španska otvoritev, Zürich 1934	186
80. Aljehin — Lundin	
Ortodokсни damin gambit, Örebro 1935	187
XVIII. PIROVA ZMAGA EUWEJA NAD ALJEHINOM	189
81. Aljehin – Euwe	
Slovanska obramba, 1. partija dvoboja, Amsterdam 1935	191
82. Euwe — Aljehin	
Grünfeldova indijska obramba, 4. partija dvoboja, Amsterdam 1935	193
XIX. V VLOGI PORAŽENEGA ŠAHOVSKEGA KRALJA	197
83. Aljehin — Foltys	
Ortodokсни damin gambit, Podebrady 1936.	199
84. Aljehin — Eliskases	
Španska otvoritev, Podebrady 1936	200
85. Winter — Aljehin	
Francoska obramba, Nottingham 1936.	202
86. Aljehin — Alexander	
Bogoljubova indijska obramba, Nottingham 1936	204
87. Aljehin — Fine	
Španska otvoritev, Hastings 1936/37	206

	88. Aljehin — Reshevsky	
	Aljehinova obramba, Kemeru 1937	209
	89. Aljehin — Fine	
	Sprejeti damin gambit, Kemeru 1937	210
XX.	VRNITEV NA ŠAHOVSKI PRESTOL	212
	90. Aljehin — Euwe	
	Nimcovičeva indijska obramba, 8. partija dvoboja, Amsterdam 1937	213
	91. Aljehin — Euwe	
	Katalonska otvoritev, 14. partija dvoboja, Zwolle 1937	216
XXI.	DRUGA ŠAHOVSKA KRONA JE BILA MANJ BLEŠČEČA.	220
	92. Aljehin — Böök	
	Sprejeti damin gambit, Margate 1938.	221
	93. Aljehin — Golombek	
	Nimcovičeva indijska obramba, Margate 1938	223
	94. Aljehin — Capablanca	
	Francoska obramba, AVRO turnir 1938	224
	95. Aljehin — Eliskases	
	Obramba Caro-Kann, Olimpiada, Buenos Aires 1939	228
XXII.	DRUGA SVETOVNA VOJNAIN MAŠČEVANJE ERINIJ	229
	96. Aljehin — Keres	
	Španska otvoritev, Salzburg 1942	232
	97. Aljehin — Podgorny	
	Sicilijanska obramba, Salzburg 1942	235
	98. Aljehin — Keres	
	Damina indijska obramba, München 1942	236
	99. Aljehin — Rabar	
	Katalonska otvoritev, München 1942.	238
	100. Aljehin — Junge	
	Katalonska otvoritev, München 1942.	239
XXIII.	ZADNJA POSTAJA KRIŽVEGA POTA: LIZBONA 1946	241
	PREGLED ALJEHINOVIH TEKMOVANJ	243
	VIRI	247

Predgovor

Leta 1982 je slovenski šahovski mojster prof. Janez Stupica obelodanil knjigo »Šah skozi stoletja«. V njej je popisal zgodovino kraljevske igre od njenih indijsko-perzijskih začetkov do razvojne stopnje, ki jo je bila dosegla v ranem obdobju po prvi svetovni vojni.

Že ob izidu te prikupne monografije je bilo slišati glasove, naj bi avtor delo nadaljeval in orisal snovanja v Caissinem carstvu prav do današnjih dni. Vse prej kot lahka naloga. Šahovska teorija in praksa sta se namreč v našem veku tako razmahnila in razbohotila, da so se zazdela njuna poprejšnja prizadevanja ob vseh slapovih iskrivosti vendarle prepolna zmot ali otroške preproščine. Prava dnina, nabita s strastjo po globljih spoznanjih in popolnosti, je zares pripadla šele polpreteklim časom. Stupica je čutil, da ne sme odnehati. Ko mu je po upokojitvi čas dopustil, je sprejel izziv pa se srčno podal v blodnjak najnovejše zgodovine.

Po kakih petih letih načrtovanj, zbiranja virov, selekcije, komentatorskih naporov in iskanj pravnje kompozicije je Stupica preoblikoval neznansko podatkovno gmoto v novo kvaliteto, ki se ji reče dostojen publicistični izdelek. Bralec drži v rokah seveda samo prvi snopič iz tega opusa. No, glede na obseg prve knjige »Aljehin, šahovski umetnik«, bi bilo pravilneje reči, da drži snop – skrbno povezan in puščen za ledji marljivega žanjca. A ob tej priliki kaže spregovoriti o celotni Stupičevi žetvi, ki je scela pripravljena za tisk.

Zvest svoji prejšnji metodi je avtor oprl prikaz na ključne osebnosti raznih obdobj, torej na šahovske svetovne prvake, ki se jih je od leta 1927 do danes zvrstilo deset. Vsakemu od teh je namenil posebno študijsko pripoved, pri čemer ga je kajpak prvenstveno zanimala njihova ustvarjalna potencia v preizkušnjah, ko so se dvobojevali s poglavitnimi tekmeci ali pa na turnirjih merili moči tudi z drugimi markantnimi sopotniki.

Če je pisec hotel priti kolikor mogoče do dna vprašanjem, kaj so Aljehin, Euwe, Botvinič, Smislov, Talj, Petrosjan, Spaski, Fischer, Karpov in Kasparov prinesli v

stroko novega, kako so nadgradili izročilo, oziroma kako so se obnesli kot kritiki prejšnjih spoznanj, in naposled, koliko so se uspeli zasidrati v čas z izvirnim slogom ter izraznostjo – potem se kajpak ne gre čuditi, da je moral slehernega od teh mož predstaviti s sto ali celo več partijami, ali s kakšno manj, kadar je šlo za nekoliko manj izrazite kariere. Seveda se je pisec zavedal, da upodablja ljudi, ne pa igralskih avtomatov. Zategadelj jih je dosledno opazoval v njihovih družbenih okoljih in razmerah, skušal razbrati, kako so se jim oblikovali značaji v življenjskih peripetijah, in kazal na soodvisnost med njihovimi deli in usodami.

Toda šampionska snov in duh sta samo hrbtenica Stupičevega traktata. Okrog te središčne osi je kot kak iznajdljiv demiurg priustvaril kar se da široko panoramo šahovskih dogajanj v somraku tisočletja. Sleherno poglavje, ki je izdatneje vplivalo na zorenje te kulturne panoge, je užilo piščevo pozornost. Dovolj je omeniti, da je v celotnem delu nanizanih prek štiristo biografskih oznak prvaških sodobnikov, da so podrobno obdelani vsi boji za prestol, prav živopisno pa predstavljeni tudi vsi znamenitejši turnirji in olimpiade. Građiva so razporejena pregledno, poživljajo jih številni diagrami in fotografije nemajhne dokumentarne vrednosti. Dodatna publicistična sredstva, ki jih pisec uporablja – mestoma celo preradodarno –, so zanimivosti, anekdote ter jezikovne in terminološke podučnosti; za vsebinsko podkrepitev mu služi prenekateri aforizem, pregovor, ljudski rek; ne odreka se, če zasluti težo vzročnosti, temu ali onemu zgodovinskemu ali zemljepisnemu izletu v bivanjska okolja protagonistov. Skratka, ne izogne se ničemur, kar naj bi po njegovi presoji naredilo kalejdoskop šahovskega sveta in odnošajev v njem bolj pisan, tak, da bi se zazrcalil pred bralčevimi očmi kar se da plastično. In kot ščepec cimeta ali žbic zadiši včasih iz Stupičeve testenice kanec humorja, blage ironije ter podobnih pomagal. Le-ta ponudijo mojstru zavezništvo zlasti takrat, ko se znajde pred nujo: postaviti, potrditi ali ovreči vrednostne sodbe, hkrati pa ne prestopiti praga osebne skromnosti.

Iz povedanega že postaja razvidno, zakaj je moral avtor spremeniti svojo prvotno zasnovo. Sprva je nameraval pridružiti knjigi *Šah skozi stoletja* še dva približno enako obsežna dela, torej izčrpati snov v obliki trilogije. A kmalu je uvidel, da bi bili novi knjigi, v kateri bi uvrstil po pet prvakov (delovno ju je že krstil z naslovoma *Od Aljehina do Talja* in pa *Od Petrosjana do Kasparova*), veliko preobsežni. Treba je bilo začeti misliti, kot že rečeno, na izdajo v desetih krajših delih. Nehote je pisec pač podcenjeval vsebinske velelnike, ki jih je postavilo predenj šahovsko 20. stoletje. Pisati o Aljehinu ali Fischerju pač ni bilo isto, kakor obravnavati kakega Philidorja ali Anderssena. Godilo se mu je podobno kot kakemu glasbenemu recenzentu, ki je ob vsem spoštovanju do stare umetnosti vendar lahko le na kratko obdelal še tako lep menuet ali valček, nato pa ga je doletela naloga, posredovati podobo in sporočila zahtevne simfonične pesnitve.

Če je Stupica hotel biti po staroslovensko pošten in temeljit – in tak ta naš mojster je –, ni smel podleči modni površnosti, pa tudi ne tragičnim zakonom sirotnega nacionalnega trga. Ko sem ga v letih, ko je neutrudno garal, večkrat zbodel z vprašanjem: »Le kdo ti bo to epopejo izdal?«, mi je vselej spokojno odvrnil: »Kaj mi mar. Delam zase. Narejeno mora biti – pa pika.« In čeprav ni imel kaj prida upanja, da bo našel založnika za svojo orjaško stvar, ni ne v duhu ne v mesu privolil v bistvene okrajšave besedil. »Vem,« je poudarjal, »kaj tema terja. Tisto mora biti notri. Če nihče drug, bi me razumel moj pokojni brat Gabrijel.«

Vidimo, da avtorjeva ustvarjalna trma in stanovitnost nista ostali nepoplačani. Po zaslugi pogumnega in bistrega založnika je ugledala luč sveta prva izmed desetih Stupičevih knjig. Nekaj simboličnega je čutiti v okoliščini, da nastopa kot prvi junak v tej šampionski sagi prav Aleksander Aleksandrovič Aljehin, demonični ruski napadalec, ki bi bil lahko že ded ali celo praded sedanjih šahovskih veličin. V čem je simbolika te postave? Aljehinovo ime je kar tesno povezano s slovenskim šahom. Od leta 1931, ko je grandiozno zmagal na prvem slovenskem veleturnirju na Bledu, so ga vezali na našo domovino topli spomini; prav tako so med starejšimi Slovenci še živa pričevanja, kako so šahirali z njim na njegovi ljubljanski simultanki. Že veliko prej se je Aljehin seveda srečeval po turnirskih dvoranah križem sveta z dr. Vidmarjem. Cenil je našega velemojstra bolj kot marsikaterega drugega ožjega tekmeca in nemara celo bolj, kot smo svojega amaterskega velikana cenili rojaki sami. Imeni obeh, Vidmarja in Aljehina, sta se pristrčno sešli v Župančičevi *Velikonočni epistoli sinu*. Onstran narodnostnih sentimentov pa v vsakem slovenskem šahistu, ki bi rad pomenil kaj več, še do danes vsaj tlijo, če že ne gorijo, aljehinski vzori. Saj od tistih dob, ko je Aljehin iztrgal šahovsko žezlo iz rok legendarnega Kubanca Capablance, to vzorništvu tudi drugod po svetu ni zamrlo – kljub mnogim drugim idolom, ki so pozneje razvneli šahovske množice.

Ni dvoma, da bodo slovenski šahisti že v prvi od novih Stupičevih knjig odkrili imeniten učbenik. Gnalo jih bo, da bi se sprehodili iz te aljehinske sobane dalje in dalje, dokler ne bodo pregledali celotne notranjščine gradu, ki mu pristoji ime moderni svetovni šah. Zlasti mladina bo našla v tej seriji – če se bo le nadaljevala – zvesto mentorico. Navsezadnje ne gre pozabiti, da tu suče učno in vzgojno pero štirikratni slovenski prvak, ki je leta 1968 osvojil tudi prvenstvo takratne šahovske velesile Jugoslavije. Njegovi izsledki in napotki, dognani v dolgih letih študija in prekaljeni v ognju prakse, poleg tega pa posredovani s pedagoško večščino poklicnega profesorja, vsekakor ponujajo tako začetniku kot npr. mojstrskemu kandidatu trdno oporo pri osebnem izpopolnjevanju. Poudarek je na pojmu »osebno izpopolnjevanje«. Pod tem velja razumeti samovzgojo za samostojno mišljenje in spoznavno kritičnost. Brez te matice ni poti v višji šah, kajti znanstvene in umet-

nostne prvine šahovske igre se trdovratno upirajo zgolj uku variant, torej zgolj memoriranju, ki zanemarja vseprisotnost vprašanj »zakaj to« in »zakaj tako«.

Zadnje čase je čutiti v Sloveniji vse večjo žejo po šahovskem šolanju. Deklica in fantič sta celo že pred desetim letom starosti deležna pomoči v vse številnejših šolskih krožkih, društvih in klubih. Krono tega snovanja predstavlja višja šahovska šola mednarodnega mojstra Iztoka Jelena v Ljubljani. Vrstijo se obsežna tekmovanja za različne starostne skupine mladostnikov. Živim učiteljem se pridružujejo računalniški, a ti drugi, sodobni pomočniki večinoma ne presežejo veleznika k mehanskemu pomnjenju, o katerem že davno vemo, kako nezanesljivo je in kako bridko odpoveduje na polju ustvarjalnosti.

Stupičeva knjiga deluje v osnovi drugače. Tvorno hoče dopovedati, da bo šahist nekaj veljal samo, če si bo v trudu in znoju pridobil zmožnost lastne presoje. Tako se bo laže izognil slabostim in zmotam, kadar ga bo mehansko védenje pustilo na cedilu, in bo v šahu ugledal veljaven preizkus resnice, hkrati pa medij, ki preklicano tenko loči pristno lepoto od kiča. Vštric teh premis se bo v šahistu oblikoval svojski slog, ki je po stari francoski modrosti soznačnica za človeka. Naš avtor zato ne navaja čez mero različic, apodiktičnih navedkov in receptur, poteznih nizov z geslom »točno si zapomni, igray točno tako in nič drugače«, še manj pa se ukvarja s preudarjanjem, »kaj bi bilo, če bi bilo«. Namesto takih prijemov skuša bralcu posredovati, seveda na podlagi najrelevantnejših velemojstrskih zgledov, razumevanje in spoštovanje temeljnih šahovskih zakonitosti. V komentarjih k partijam razlaga, kako načrtovati, kako se odločati za takšno ali drugačno koncepcijo, kako ekonomično ravnati v obrambi in kako odločno v napadu. Raziskuje razmerja med strategijo in taktiko, pojasnjuje prvine kombinacij, razčlenjuje značilnosti pozicij, figurnih in kmetskih sestavov, skratka, po svojih močeh skuša zadostiti radovednosti nadarjenega učenca, sleherniku pa jo vcepiti. Tudi prenekateremu mentorju, čigar učni instrumentarij je pomanjkljiv, utegnejo Stupičeve knjige biti v prid. Z njimi bo lahko smotrneje vodil svojo mladež v zapleteni svet šahovskih odprtij, središčnic in končnic. A ne samo to. Vselej mu bodo te knjige pri roki kot prepričljivi kašipot, kam se ozreti po vzorih trajne vrednosti.

Ob Stupičevem delu se kaže naposled vprašati: ali ne gre morda za svojevrstno pretiravanje, če si Slovenci z dvema milijonoma duš privoščimo tolikšno enciklopedično temeljitost v kulturni dejavnosti, kakršna je šah?

Globoko sem prepričan, da ne gre za pretiranost. Že kratkotrajno življenje v neodvisni državi nas je na mnogih področjih podučilo, da smo majhni samo takrat, kadar se takšni hočemo počutiti. Dejansko bomo s knjižno zbirko, katere prvenec je pred nami, znatno hitreje ujeli ustvarjalni ritem na enem od torišč, ki nam je bilo nekoč v narodni ponos, pozneje pa smo ga zanemarili. Tu ne kaže razpravljati, zakaj in kako se je to zgodilo, a čas je za spremeno, čas tudi za vračanje

dolga izročilu. Nemalo znamenj, predvsem naraščajoče prizadevanje mladine, razločno kaže na slovensko šahovsko renesanso. Ta se snuje nekako na tiho, valovi tu bolj, tam manj izrazito, zajema mesta in podeželje še v vase zaprtih krogih, doživlja jasne obete rasti in spet poraze, od dne do dne nemirneje pa jo razganja pričakovanje, da se bo jutri, zares že jutri, hrupno sprožila in presenetila svet s sporočilom: slovenski šah je dremal, zdaj pa vstaja v svoji pravi moči.

Če knjigo, o kateri je tekla beseda, pogledamo še v tej luči, vidimo, da daleč presega pomen svoje neposredne sporočilnosti. Knjižni trg jo bo gotovo hvaležno sprejel tudi zato, ker bo ugledal v njej enega od zametkov slovenskega šahovskega preporoda.

Zvone Kržišnik
šahovski mojster

in z Euwejem leta 1935). V celoti je odigral 1264 turnirskih in dvobojevalnih partij. Pri tem je dosegel 735 zmag, 402 remija in 127 porazov, kar pomeni, da je na svojem »življenjskem turnirju« dosegel nad 74 % možnih točk.

Povedati tudi moramo, da je odkril številne teoretske novosti, katerih še do današnjega dne ni povozil čas. Predvsem je izpopolnil obrambo 1.e4 Sf6, ki je dolgo veljala kot neuporabna za črnega. Aljehin jo je z odličnimi partijami in spretnim peresom dvignil na raven priznanih polodprtih obramb, zato je naziv **Aljehinova obramba** najpravičnejši. Veliko novega je prispeval k španski in italijanski otvoritvi, francoski obrambi, ortodoksnemu daminemu gambitu, slovanski in polslovanski obrambi ter različnim indijskim obrambam. Napisal je šest knjig in na stotine člankov, v katerih je odpiral nove poglede na šah. Te knjige in številne sijajne Aljehinove partije so del bogate šahovske zgodovine, brez katere prastara kraljevska igra danes ne bi bila to, kar je.

siloj, tak hitrostju.)« Dvojni šah bi postal za belega monarha usoden, če bi njegov skakač pobil lovca: 21. Sxc2? Sxe4+ 22. Ke1 Td1+ 23. Txd1 Lf2+ 24. Kf1 Txd1+ 25. Se1 Txe1 mat. Tu je belemu na voljo še inačica, če se po dvojnem šahu zateče kralj na f1: 22. Kf1 Td1+ 23. Txd1 Txd1+ 24. Se1 Sd2 mat. Ker je bil napad na c2 jalov, mora beli nemudoma nevtralizirati grožnje na diagonali g1-a7.

21. Sd4 Lb3 22. Ke2

Verlinski je torej opazil, da obramba c-kmeta z 22. Lb2 ali 22. Thc1 naleti na *mošč-nij otvet* (močan odgovor) 22 ... T3xd4!. Odslej bo imel črni ob razvojni še materialno prednost, zato je njegova zmaga samo še vprašanje časa.

22 ... Txc3 23. Lb2 Txe3+! 24. Kxe3 Se6 25. Ta3?

Nepazljiva poteza, ki pospeši neizbežni poraz belega.

25 ... Sxd4 26. Kf4 Lc5 27. Taa1 Se2+ 28. Kg4 Le6+ in beli se vda.

Dopisni šah se loči od turnirskega, ker imata pri njem igralca obilo časa za razmislek. Za starejše gospode, katerim možgani ne delujejo več s polno paro, je dopisni šah raj na zemlji. V njem lahko preverjajo svoje analize in poglede na šah, partije pa igrajo podjetneje kot sicer. Mladi Aljehin je igral dopisne partije zato, ker ni imel zadosti partnerjev, bržčas pa tudi zato, da bi razvil analitične sposobnosti. Točne in dolge analize so kmalu postale njegova odlika. Kakšne lepe zamisli nastajajo v dopisnem šahu, kaže partija, v kateri je Aljehinu pomenil tempo več kot trdnjava (17 ... d5!!). **Šahovski cenik**, na katerem so trije razvojni tempi enakovredni kmetu, lahka figura trem, trdnjava petim in dama devetim kmetom, je bil tako postavljen na glavo. Kdor se pri zamenjavah figur pretogo drži šahovskega cenika, ne bo nikoli velik igralec. Povedano krajše in rahlo cinično: »Cinik lahko krši šahovski cenik.«

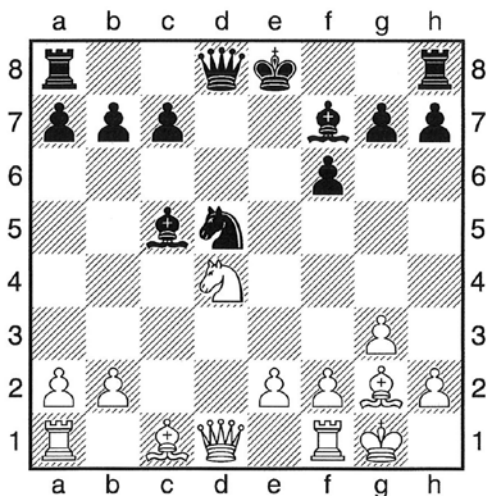
Aljehin (1909)

6. Aljehin — Duz-Hotimirski

ANGLEŠKA OTVORITEV

Karlsbad 1911

1. c4 e5 2. Sc3 Sf6 3. g3 d5 4. cxd5 Sxd5 5.
Lg2 Le6 6. Sf3 f6? 7. 0-0 Sc6 8. d4 exd4 9.
Sb5! Lc5 10. Sbx4 Sxd4 11. Sxd4 Lf7

Duz-Hotimirski

12. Da4+! Kf8 13. Td1 De7 14. e4 Sb6 15.
Dc2 Lxd4 16. Txd4 c5 17. Td3 g5 18. Le3
Sc4 19. Tad1 Sxe3 20. Txe3 Kg7 21. e5!
Tad8 22. Tde1 b6 23. f4 gxf4 24. gxf4 fxe5
25. Tg3+! Kf8 26. fxe5 De6 27. Lh3 Dc4
28. Df2 Dd4 29. e6 Dxf2+ 30. Kxf2 Td2+
31. Ke3 Txb2 32. Tf1! Txa2 33. Txf7+ Ke8
34. Tb7 Ta3+ 35. Ke4 Tgx3 36. hxg3 Tf8
37. Lg4 in črni se vda.

Če bralec sledi Aljehinovim nastopom na zemljevidu, zaman išče mesto Karlsbad. Na novejših geografskih kartah ni mogoče najti tega središča sudetskih Nemcev, ker so ga domoljubni Čehi po prvi svetovni vojni začeli imenovati **Karlovy Vary**. Nekaj podobnega se je pripetilo Petrogradu, kate-rega so Sovjeti po Leninovi smrti (leta 1924)

preimenovali v Leningrad, novo ime pa se je obdržalo do razpada Sovjetske zveze (leta 1991). Več mest v Rusiji je delilo usodo Petrograda, saj so se kar na lepem pojavila nova mesta Leninogorsk, Leninabad, Stalin-grad, Engels, Gorki, Ždanov, Sverdlovsk, Frunze in Komsomolsk, zrasle pa so tudi nove gore, denimo 7495 metrov visoki Pik komunizma. Po drugi svetovni vojni smo tudi v Jugoslaviji posnemali Sovjete in več mest poimenovali po maršalu Titu, Vzhodni Nemci pa so mesto Chemnitz razglasili za Karl Marx-Stadt. Če bi tudi Zahodna Evropa tako ravnala, bi lahko London postal Churchilltown, Pariz Degaulleville, Berlin Hilterstadt, 4158 metrov visoka gora Jungfrau pa bi se morda preimenovala v Pik nacizma.

Ena uglednejših Aljehinovih scheveninških žrtev je bil stari berlinski vele mojster **Jacques Mieses** (1865-1954), čigar šahovska moč je takrat že upadala. V svoji dolgi šahovski karieri, ki se je raztezala med letoma 1882 in 1948, je igral na vsaj 60 močnih turnirjih, na katerih je namesto prvih nagrad navadno prejemal nagrade za najlepše partije. Tako kot nekoč Čigorin in kasneje Marshall je bil zapozneli šahovski romantik, ki ni sledil razvoju pozicijske igre. Veljal je za blestečega sogovornika in kozerja, a tudi za suhoparnega pisca. Na stara leta, ko mu je šel šah slabše od rok, se je kot turnirski

soodnik zavzemal za pravice vele mojstrov do povračila potnih in bivalnih stroškov. Ko so pričeli v Nemčiji nacisti Jude preganjati, se je umaknil v London. Bil je namreč sin nemškega Juda in Francozinje. Zato njegovega emigriranja ne kaže povezati z latinskim izrekom: »Kjer je dobro, tam je domovina. (*Ubi bene, ibi patria.*)« V navedeni igri je Mieses na lastni koži spoznal resničnost podobnega latinskega izreka: »Kjer je ljubezen, tam je bolečina. (*Ubi amor, ibi dolor.*)« Mieses je namreč ljubil središčno otvoritev (1. e4 e5 2. d4), ta pa mu je pogosto prinašala bolečine porazov.

11. Mieses — Aljehin

SREDIŠČNA OTVORITEV

Scheveningen 1913

1. e4 e5 2. d4 exd4 3. Dxd4

Tako beli vrne ugrabljenega kmeta, ker pa izpostavlja svojo damo napadom, prihaja v poštev gambitna poteza 3. c3, katero so analizirali nordijski mojstri (Danca Nielsen in Krause ter Šved Lundin). Zato to smer središčne otvoritve imenujemo nordijski gambit.

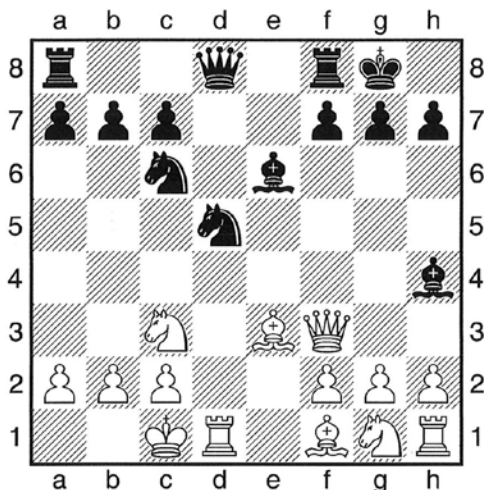
3 ... Sc6 4. De3 Le7 5. Ld2 Sf6 6. Sc3 0-0 7. 0-0-0 d5!

Ta ostri sunek v središče izkorišča neskladni razvoj belih figur.

8. exd5 Sxd5 9. Dg3 Lh4 10. Df3 Le6 11. Le3!

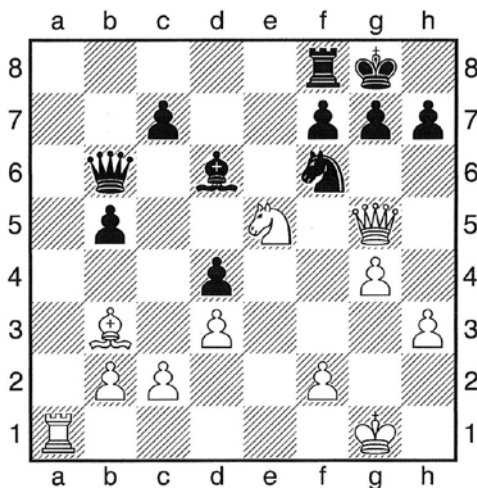
Mieses si je gotovo mislil, da je to potezo nasprotnik prezrl. Lovčeva poteza je nevarna, ker je zdaj pod navskrižnim

ognjem točka d5. Če črni zavaruje skakača z 11 ... Sce7, sledi 12. Sxd5 in nato Dh5 ter c4. Zato je moral Aljehin energično delovati *ne štedra zatrat* (ne glede na stroške).

22. g4! Ld6

Duras je bil takrat največji češki šahovski as, tukaj pa le ni predvidel, kaj mu pripravlja ruski plemiški sin Aljehin. Položaj črnega pa je že tako slab, da je težko priporočiti kaj dobrega. Na 22 ... g6 sledi 23. Dh6 z grožnjama 24. Sxf7 in Ta8. Aljehin je zapisal, da bi bilo najodpornejše 22 ... Le7, čeprav po 23. Sd7! Sxd7 24. Dxe7 Dd6 25. Dxd6 cxd6 26. Ta5 čaka črnega težavna končnica ... Jaz pa mislim, avtor, da je težavna končnica pot, ki praviloma pelje k porazu.

23. Sxf7! Txf7

Za poboj konja se je Čeh odločil po daljšem premisleku, med katerem mu je hodil po glavi izrek: »Podarjenemu konju ne glej na zobe. (Darovanému koni na zuby nehled.)«

24. Df5

Zdaj je jasnejša ideja poteze 22. g4. Beli grozi udariti z lovcem na f7 in potem napredovati z g-kmetom, kar mu zagotovi odločilno materialno premoč. Zoper to grožnjo črni nima zdravila, ker mu povrh vsega grozi še 25. De6, na 24 ... Dc6 pa sledi 25. g5 Dd7 26. Lxf7+ Kxf7 27. Df3.

24 ... g6 25. De6 Kg7 26. Dxf7+ Kh6

Potuhnjeno je Duras umaknil svojega *krála* (kralja) na h6. Mu bo *angel strážce* (angel varuh) stal ob strani? Ali bo Aljehin padel v past in brez razmisleka pobil črnega skakača? Njegova pobožna želja se je sukala okoli variante 26 ... Kh6 27. Dxf6? Lh2+!.

26 ... Kh6 27. Le6! in črni se vda.

Avgusta je mladi Aleksander Aleksandrovič odšel v **Pariz**, da bi poglobil znanje franoščine, spoznal znamenitosti francoske metropole in si ogledal balet Ognjena ptica (*L'oiseau de feu*). Predstavo je priredil koreograf Fokin na glasbo slavnega ruskega skladatelja Stravinskega, ki je tiste čase ustvarjal v Parizu. Večerov ni zapravljal samo z obiski nočnih lokalov, pač pa jih je prebil tudi v šahovskih klubih, kjer je prisotnim kazal, kako se šahira v Rusiji. Videli bomo njegovo partijo s Poljakom Rodzynskim. Poželenje po materialnih dobrinah je pogubilo Poljaka. Zato naj partiji dá uvodno misel tale ruski pregovor: »Vrt poželenja je poln cvetov, ki ne prinašajo plodov.«

Latinski pregovor pravi: »Med vojno muze molče. (*Inter armes silent musae.*)« V Rusiji ta pregovor nikoli ni bil priljubljen, še zlasti takrat, ko naj bi zadeval šahovsko muzo Caisso. Januarja 1916, ko so potekali na fronti med Rusijo in Nemčijo ostri boji, so v Moskvi priredili turnir dvanajstih tekmovalcev, ki niso bili primerni za vojaško suknjo. Na turnirju je bil zmagovalec že vnaprej znan: Aljehin je nasprotnikom oddal en sam remi. Videli bomo partijo, v

kateri je **Nikolaj Mihajlovič Zubarev** (1894-1951) podlegel matnemu napadu. Zubarev je kasneje postal mojster in šahovski organizator, visoko pa se je povzpel tudi na partijski lestvici. Celó njegovo zagrobno življenje je bilo uspešno, saj so ga leta 1952 razglasili za mednarodnega šahovskega sodnika ... Torej bo le res, avtor, da tudi na drugem svetu prirejajo močne mednarodne turnirje, zato pa potrebujejo sodnike z licenco.

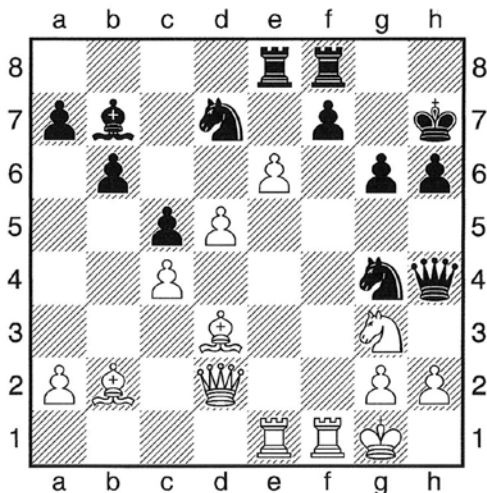
19. Aljehin — Zubarev

NIMCOVIČEVA INDIJSKA OBRAMBA

Moskva 1916

1. d4 Sf6 2. c4 e6 3. Sc3 Lb4 4. Dc2 b6?
5. e4 Lb7 6. Ld3 Lxc3+ 7. bxc3 d6 8. Se2
Sbd7 9. 0-0 0-0 10. f4 h6 11. Sg3 De7 12.
De2 Tae8 13. La3 c5 14. Tae1 Kh8 15.
d5 Sg8? 16. e5 g6 17. Dd2 exd5 18. cxd5
dxe5 19. c4 Kh7 20. Lb2 Sgf6 21. fxe5 Sg4
22. e6 Dh4

23. Txf7+! Txf7 24. Lxg6+! Kxg6 25.
Dd3+ Kg5 26. Lc1+ in črni se vda.

Tisto leto je Nimcovičeva indijska obramba (1. d4 Sf6 2. c4 e6 3. Sc3 Lb4) šele dobila mlečne zobe, zato ne smemo zameriti Zubarevu, da na 4. Dc2 ni dobro reagiral. Beli je najprej zgradil polno kmetsko središče (z d4 in e4), kasneje je njegov kmečki zid segal od c4 do f4. Nato je beli prestopil središče s pehoto (15. d5, 16. e5 in 22. e6) ter vse bojne sile usmeril proti črnemu kralju. Topovska granata (23. Txf7+!) in lovski strel (24. Lxg6+!) sta spravila črnega kralja na bojno polje. Nazadnje je kralj spoznal resničnost ruskega pregovora: »Največ nesreč se nam primeri, ker jim gremo naproti.«

Tega leta je naš junak **končal študij prava**. Potem je sklenil, da bo kot diplomirani pravnik vstopil v *Obščestvo krasnogo kresta* (Rdeči križ). Vojaškemu odredu

Philidor: Šah ali glasba, to je zdaj vprašanje.

da postavljate svoj razum in talent na kocko za ceno prazne slave in pri tem tvegate zdravje. Kaj se bo zgodilo z Vašo družino, če postanete blazni? Ali mislite, da jo bodo preživljali stiskaški angleški šahisti? Raje me poslušajte in ustvarjajte sijajno glasbo.« ... Avtor, le kaj bi zapisal tisti Diderot, če bi zvedel, da je leta 1960 odigral madžarski mojster Flesch slepo simultanko s kar 52 nasprotniki!

Kot svetovno znani skladatelj je prejemal Philidor od kralja Ludvika XV. stalno denarno podporo, s katero je zlahka preživljal ženo in dvoje sinov. Podpora pa je usahnila leta 1774, ko je zasedel prestol Ludvik XVI., ki je uvedel stabilizacijo. Da ta ni uspela, je najbolje dokazala **francoska revolucija**. Lačne in razjarjene pariške množice so 14. julija 1789 napadle Bastiljo in nekaj tednov zatem je narodna skupščina izdala odlok o pravicah državljanov, s čimer je odpravila stanovske privilegije. Pod pritiskom jakobincev je skupščina leta 1792 odpravila monarhijo in prihodnje leto so

bili giljotinirani kralj, kraljica, del dvora, nekaj plemičev, umetnikov ter učenjakov. Rojalist Philidor je bil jakobincem trn v peti, ker pa sta zanj zastavila dobro besedo strastna šahista in revolucionarja Marat ter Robespierre, ni bil giljotiniran, marveč izgnan v Anglijo. Želel se je vrniti, a strogi revolucionarni zakonik tega ni dovolil. Philidorjeva žena je dobila dovoljenje za možev povratek šele takrat, ko je bila že nekaj dni vdova ...

Po Philidorjevi smrti je nekaj časa veljal za najboljšega francoskega šahista **Alexandre Deschappelles** (1780-1847). Kot mladenič si je nadel vojaško suknjo in se udeležil mnogih bitk. Za zvestobo in junaštva na bojnem polju mu je cesar Napoleon podaril generalski čin. Deschappelles je bil igralni genij: poleg šaha je odlično igral tudi biljard in vist. Žal je bil velik egocentrik in trmoglavec. Pri šahu je nasprotnikom vsiljeval začetno prednost. Vedno je igral s črnimi figurami in pred začetkom igre odstranil s šahovnice svojo damo, trdnjavo ali skakača, samo najboljšim mojstrom je daroval kmeta f7. Potem je še zahteval, da nasprotnik potegne dve potezi zapored! Kdor je hotel igrati z njim, je moral pristati na te ponižujoče pogoje. Vsi so priznavali, da je bil v igrah s prednostjo silno spreten. Toda leta 1821 je bil na četverboju v Parizu, kjer so igrali še Francoz La Bourdonnais, Anglež Lewis in Škot Cohrane, šele drugi (zmagal je La Bourdonnais). Tako je bil general kaznovan za svojo ošabnost in trmoglavost.

z e5, včasih tudi s c5. Čeprav je bil Cohrane močan šahist in nevaren napadalec, je le s težavo prebijal **indijski obrambni zid**. To nenavadno obrambo črnih je imenoval *King's Indian Defence* (kraljeva indijska obramba). Ekscentrična indijska obramba je sprva žela prezir evropskih mojstrov, polagoma pa so spoznavali njeno trdoživost, elastičnost in univerzalnost. Igrati jo je bilo mogoče na poljubne razvojne sisteme belega, rokadna postava s črnimi kmeti na f7, g6 in h7 ter lovцем na g7 pa je zlahka kljubovala različnim napadalnim poskusom. Z menjavanjem vrstnega reda potez in izbiri kasnejših posegov v središče (z e5 ali s c5) se je bilo mogoče ustrezno prilagajati različnim razporeditvam belih figur. Po prvi svetovni vojni je bila ta obramba že tako raziskana, da je smelo vstopila v mednarodno areno. Leta 1924 jo je na

turnirju v New Yorku prvi zaigral Yates proti Aljehinu. Rus je indijskemu obrambnemu zidu postavil nasproti klasičnega: v središču je postavil štiri kmete (na c4, d4, e4 in f4). Ustrezna varianta nosi naziv varianta štirih kmetov. Danes vemo, da črnemu ni posebno nevarna, če pravočasno izpelje bočni sunek c5.

V navedeni newyorški partiji je bil Aljehinov nasprotnik, Anglež **Frederick Yates**, odigral slabo potezo 6 ... Sc6, ki je postavila skakača pred kmeta. Ko se je skakač vrnil na b8, je nemoteno potekala akcija belega na daminem krilu. Ko je bil črni že krajši za kvaliteto, je napadel z f7-f5. Njegov nasilni poskus zapletanja igre je pospešil poraz in potrdil angleški izrek: »Kar je nasilno, ni trajno. (*Nothing that is violent is permanent.*)«

37. Aljehin — Yates

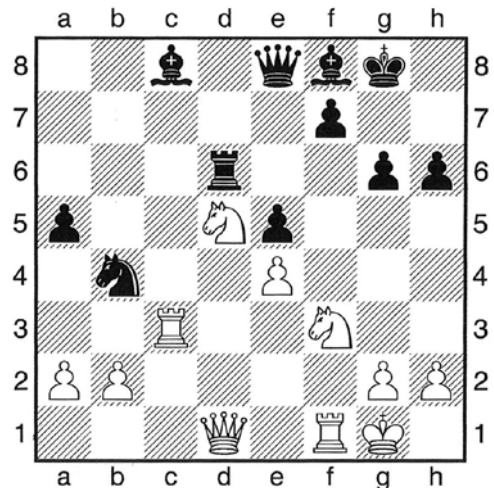
KRALJEVA INDIJSKA OBRAMBA

New York 1924

1. d4 Sf6 2. c4 g6 3. Sc3 Lg7 4. e4 d6 5. f4 0-0 6. Sf3 Sc6? 7. Le2 Sd7 8. Le3 e5 9. fxe5 dxe5 10. d5 Scb8 11. c5! a5 12. 0-0 Sa6 13. Sa4 De7 14. Tc1 h6? 15. Lxa6! Txa6 16. c6 bxc6 17. dxc6 Sb8 18. Lc5 De8 19. Lxf8 Lxf8 20. Sc3! Txc6 21. Sd5 Td6 22. Txc7 Sa6 23. Tc3 Sb4

Glej diagram.

24. Sxe5! La6 25. Sc4 Lxc4 26. Txc4 De5 27. Df3 f5 28. Sxb4 axb4 29. exf5 Tf6 30. De4 Lc5+ 31. Kh1 Txf5 32. Txf5 in črni se vda.

XI.

Ljubljenec boginje Caisse

Božične in novoletne praznike je Aljehin preživel v **Hastingsu**, mestni grofiji v južni Angliji ob Rokavskem prelivu. Sodeloval je na tradicionalnem hastinškem turnirju, kjer je nastopilo 10 igralcev.

V uvodnem krogu je hitro remiziral z dr. Vidmarjem, potem je zavihal rokave in premagal vseh osem nasprotnikov. Njegovih 8,5 točk iz 9 partij pa ni bilo dovolj za čisto prvo nagrado, kajti enak izkupiček je imel naš dr. Vidmar. Mrtvi tek Aljehina in Vidmarja, ki sta igraje premagovala svoje nasprotnike, je angleški mojster Gunsberg označil z duhovito opombo: »Na tem turnirju sta dva tekmovalca, vsi drugi so le udeleženci.«

Priimke tistih osmih udeležencev lahko odčitamo iz zaključne turnirske lestvice: 1.-2. Aljehin in Vidmar po 8,5 točk, 3.-4. Michell in Seitz po 5, 5.-6. Colle in Yates po 4, 7. Janowski 3, 8.-9. Norman in Waltuch po 2,5 ter 10. Sergeant 2.

52. Aljehin — Marshall

DÖRYJEVA OBRAMBA

New York 1927

1. d4 Sf6 2. c4 e6 3. Sf3 Se4?

Čemu naj služi ponovni premik črnega mustanga? Ničemur. To je pač nenavadna indijska obramba, katere avtor je bil dunajski baron in šahovski mecen Döry. Marshall je populariziral Döryjevo obrambo in z njo presenečal nasprotnike ter zabaval gledalce v turnirskih dvoranah. Nekaj nasprotnikov je prekucnil v nadaljevanju 4. Sfd2 Lb4 5. a3?? Df6 in s tem resno omajal Vidmarjevo trditev, da je nastavljanje pasti orožje šibkih borcev. Ko je tudi Aljehin naglo postavil kraljevega skakača na d2, je ameriškemu traperju (nastavljalcu pasti) zaigralo srce.

4. Sfd2 Lb4 5. Dc2 d5 6. Sc3!

Kot je jež poln bodic, tako je bil Marshall poln zvijač. Če bi beli odigral naravno potezo 6. e3?, bi sledilo 6 ... Df6 7. f3 Dh4+ in bela trdnjava bi postala *trapper's catch* (traperjev plen).

6 ... f5 7. Sdxe4

Beli namerava odpreti središče z f3 in s e4. Njegova znatna razvojna prednost bi potem hitreje prišla do besede. Pred tem bo utrdil kraljevo krilo z razvojem lovca na f4..

7 ... fxe4 8. Lf4 0-0 9. e3 c6 10. Le2 Sd7 11. a3

Aljehin noče rokirati, ker bi s tem dal nasprotniku priložnosti za taktične zaplete (11. 0-0 Sf6 12. f3 Sh5!). Po odigrani potezi je Marshall stal pred neprijetno izbiro: zamenjava figur na c3 ali lovčev umik na e7. Ker bi udar na c3 pomenil nastanek vrste slabih polj v črnem taboru, se je Američan

odločil za pohleven umik lovca na e7. Toda zakaj je v otvoritvi postavil lovca na b4? ... Mislim, avtor, da na to vprašanje odgovarja angleški pregovor: »Bedaki delajo na koncu to, kar delajo pametni na začetku. (*Fools do in the end, what the wise man does at the beginning.*)«

11 ... Le7 12. 0-0 Lg5 13. f3! Lxf4 14. exf4 Txf4

Za črnega je nadaljevanje 14 ... exf3 15. Txf3 Sf6 16. c5 neprivačno. Z naslednjimi potezami skuša stari lisjak Marshall strateško slabo zasnovano partijo reševati s taktičnimi prijemi. Zanašal se je pač na angleški pregovor: »V ljubezni in vojni je vse dovoljeno. (*All's fair in love and war.*)«

15. fxe4 Txf1+ 16. Txf1 e5 17. Dd2!

Močna poteza, s katero prehaja dama z bele na črno diagonalo. Zdaj ne gre dobro 17 ... Db6 zaradi 18. c5 Da5 19. exd5 exd4 20. b4! dxc3 21. Dg5 Dc7 12. d6 h6 13. De7 in beli zmaga v napadu. Marshall bo zato skušal izdelati *the magic rectangle* (magičen pravokotnik), sestavljen iz treh belih in treh črnih kmetov. Včasih namreč magija pomaga obubožani taktiki.

17 ... c5

Glej diagram.

Kako naj beli razplete gordijski vozal šestih kmetov v središču? Več postopkov je možnih, Aljehinov pa je gotovo najlepši.

18. dxe5! d4 19. Df4!

Žrtvovanje skakača na oltar boginje napada je bržčas najhitrejša pot k zmagi.

58. Bogoljubov — Aljehin

DAMINA INDIJSKA OBRAMBA

8. partija dvoboja, Berlin 1929

1. d4 Sf6 2. c4 b6

Aljehin je začel damino indijko brez poteze e7-e6, čeprav je stoodstotno vedel, da je njegov eksperiment sumljiv. Morda je samo želel preveriti ruski izrek: Ni slabega brez dobrega. (»Net huda bez dobra.«)

3. Sc3 Lb7 4. f3

Pravilna odločitev, ki z grožnjo e2-e4 praktično izsili nasprotnikov odgovor.

4 ... d5 5. cxd5 Sxd5 6. e4 Sxc3 7. bxc3

Kmetje, razmeščeni na poljih c3, d4, e4 in f3, delujejo kot trden ščit, za katerim lahko beli mirno razporeja figure, nasprotnikovim figuram pa ta kmetski ščit ne pusti blizu. Po klasičnih načelih si je Bogoljubov v otvoritvi pridobil znatno, morda celo odločilno pozicijsko prednost. Zato je tu prav gotovo veselo obnovil nemški pregovor: »Dober začetek je pol dela. (*Wohl angefangen ist halb getan.*)«

7 ... e6 8. Lb5+ Sd7 9. Se2 Le7 10. 0-0 a6 11. Ld3 c5 12. Lb2?

Na diagonali a1-h8 beli lovec nima perspektiv, ker sta mu v napoto dva lastna kmeta. Razvoj lovca na e3 bi bil bolj logičen. V poštev je prišla tudi poteza 12. a4, s katero bi beli fiksiral nasprotnikovo slabost na polju b6. Tempo, ki ga je zapravil lovec, ko je šel izzivat na b5, bi potem morda prinesel kakšen otipljivejši plod.

12 ... Dc7 13. f4

Poskus napada na liniji f slabí točko e4 in brez potrebe daje nasprotniku motiv za igro.

13 ... Sf6 14. Sg3 h5! 15. De2 h4 16. Sh1

Z napadom belega ni nič, slab vtis pa daje skakač v kot šahovnice. Kadarkoli je Tarra-sch zagledal konja ob robu šahovnice, vselej je dvignil pedagoški prst in nerodneža posvaril z besedami: »Konj na robu je na pol v grobu.« Mar Bogoljubov tega ni vedel?

Aljehin (levo) in Bogoljubov med dvobojem, 1929

62. Stahlberg — Aljehin

NIMCOVIČEVA INDIJSKA OBRAMBA

3. olimpiada, Hamburg 1930

1. d4 Sf6 2. c4 e6 3. Sc3 Lb4 4. Db3

Avtor, zakaj je Šved izbral Spielmannovo varianta? Ta je menda slabša od Capablancove in Rubinsteinove variante ... Mislim, zvedavi bralec, da odgovor tiči v pregovoru: »Okusi so različni.«

4 ... c5 5. dxc5 Sc6 6. Sf3 Se4 7. Ld2 Sxc5

Ta poboj kmeta obeta več zapletov in zato tudi več upov na zmago kot miroljubna zamenjava figur na d2. Pri izbiri zadnje poteze se je Aljehin očitno opiral na francoski pregovor: »Namen opravičuje sredstva. (*La fin justifie les moyens.*)«

8. Dc2 f5 9. a3 Lxc3 10. Lxc3 0-0 11. b4 Se4 12. e3 b6 13. Ld3

Tu je bila zadnja priložnost, da bi se Švedov *löpäre* (lovec) umaknil na b2.

13 ... Sxc3 14. Dxc3 Lb7 15. 0-0

Stahlberg je bil vesel, da mu je uspelo *rockera* (rokirati). Predvideval je, da bo *vit konung* (beli kralj) na g1 varnejši kot na e1. Tega pa še ni vedel, bo bo nekdanji *ryss* (Rus) v partiji napadel kakor ris in da bo okoli bele rokadne postave kmalu zaropotalo.

15 ... Se7 16. Le2 De8 17. Tfd1 Td8 18. a4 Ničesar ne da 18. Td6 zaradi 18 ... Sc8 s sledečim d6. Beli je napredoval z robnim kmetom, ker je računal na odprtje linije a in vdorom trdnjave na a7. Aljehin je v glosah povedal, da ta zamisel vodi belega v slepo ulico. Rekel je, da bi bilo bolje 18. De5. Za ta primer je pripravil nadaljevanje 18 ... f4! 19. Dc7! Lxf3 20. Lxf3 fxe3 21. fxe3 Sf5 in zaradi groženj Sxe3 in Sh4 bi bil položaj črnega ugodnejši.

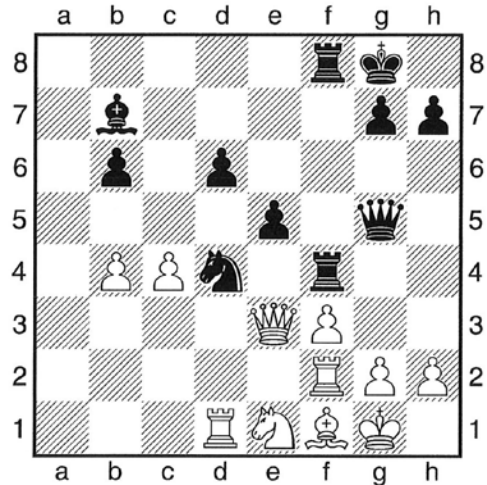
18 ... f4! 19. a5 fxe3 20. Dxe3 Sf5 21. Dc3 d6 22. axb6 axb6 23. Se1?

Po vsem videzu se beli boji napada na točko g2, zato namerava postaviti lovca na f3 in ga zamenjati za nasprotnikovega. Zdi se, da ni predvidel naslednje nasprotnikove poteze, ki utrdi točko d4 za prihod skakača v središče. Nadaljevanje 23. Ta7 Td7 24. Tda1 bi bilo doslednejše in tudi boljše.

23 ... e5 24. Ta7 Sd4! 25. De3 Td7 26. Ta2 Tdf7 27. f3 Tf4 28. Ld3 Dh5!

Potem ko je Stahlberg napravil nekaj neopreznih potez, je Aljehin usmeril vse častnike proti belim rokadnim okopom. Zdaj grozi napasti še s kmetom: 29 ... e4! 30. Dxd4 exf3.

29. Lf1 Dg5 30. Tf2

30 ... h6!

Premik robnega kmeta je zatišje pred viharjem. Aljehinova poteza 30 ... h6! namreč ni

Nič ne dá 17 ... Td8 zaradi vmesne poteze 18. Sh3!

18. Sf3 Lxf3 19. Df5+ Kb8 20. Dxf3 De1+ 21. Kc2

Tudi po 21. Dd1 Dxe3+ 22. Dd2 De6! bi črni stal na zmago.

21 ... Tc8 22. Dg3+

Ko je dal ta šah, se je Pirc zelo razveselil. Vedel je, da bo po izsiljeni menjavi dam stopil v zavetje mirne končnice. Toda skrit Aljehinov odgovor mu je molče povedal slovenski izrek: »Česar se človek zelo veseli, je rado polno grenjav.«

22 ... Se5+!

Šahovski priročniki navajajo pravilo, da

lahko napad na kralja odstranimo na tri načine: s pobjem, zastavitvijo in begom kralja. Francoski vele mojster pa je posegel po izjemnem sredstvu in je na šah odgovoril z nasprotnim šahom! S tem je potrdil francoski izrek: »Izjema potrjuje pravilo. (*L'exception confirme la règle.*)«

23. Kb3 Dd1+ 24. Ka3 Tc5! in beli se vda.

K zgodnji Pirčevi kapitulaciji so levji delež prispevale naslednje variante:

1) 25. b4 Tc3+ 26. Kb2 Dc1 mat,

2) 25. b3 Ta5+ 26. Kb4 Dd2 mat in

3) 25. Kb4 Dd2+! 26. Kxc5 b6+ 27. Kb5 Da5 mat.

67. Aljehin — Nimcovič

FRANCOSKA OBRAMBA

Bled 1931

1. e4 e6 2. d4 d5 3. Sc3 Lb4 4. Se2

Ta poteza belemu ne dá veliko. Aljehin jo je izbral zato, ker je poznal partijo Thomas – Nimcovič (Marienbad 1925), v kateri je Nimcovič pokazal pretiran apetit po kmetih, za katerega pa ni bil kaznovan.

4 ... dxe4 5. a3 Lxc3+ 6. Sxc3 f5?

Tako je igral Nimcovič tudi proti Thomasu in je do konca partije obdržal premoč kmeta. Aljehin je bil prepričan, da je poteza slaba, ker izgublja mobilizacijski čas in ustvarja kopico slabih črnih polj. Teh polj pač ne more ozdraviti črno poljni lovec, ki je pred kratkim izdihnil na polju c3. Pravilen odgovor črnega, ki daje enakopraven položaj, je samo 6 ... Sc6.

7. f3

Požrešnemu nasprotniku ponuja Aljehin s to in naslednjo potezo še enega kmeta. Varčni Slovenci, ki so takrat sedeli v turnirski dvorani, so šampionovo odločitev gotovo komentirali z z besedami: »Kdor zapravlja, sam sebi krade.«

7 ... exf3 8. Dxf3 Dxd4

Vuković je v analizi takojšnji grabež kmeta obsojal. Nimcoviču je svetoval vmesni šah na h4 in trdil, da po 8 ... Dh4+! 9. g3 Dxd4 beli nima zadostnega nadomestila za žrtvovana kmeta, ker bela dama ne bi mogla odhiteti v napad prek polja g3. Aljehin je kasneje povedal, da bi v tem primeru igral 9. Sb5 in črna dama ne bi imela parade z

22. Sxc7! Txc7 23. Txd6 Lc4

Lovčev umik je praktično izsiljen. Ne gre namreč 23 ... Dc4 24. Sxc5 Dxc3 radi 25. Sxe6+, na 23 ... Lxb3 pa odloči 24. Dxf6+ Kg8 25. Txb3. V nadaljevanju partije bo beli izkoriščal skromno kritje črnega kralja in preobremenjenost njegove soproge z obrambnimi nalogami.

24. a4! Dxa4 25. Sxc5 Db5 26. Dxf6+ Kg8 27. Sd7 Td8

Tudi drugi umiki napadene trdnjave niso boljše. Toda zdaj se zaradi izpostavljenosti trdnjave na d8 odkrivajo belemu nove taktične možnosti.

28. Tf3 Db4

Tako črna kraljica veže belo na obrambo trdnjave, pogleduje proti polju e1, skozi belo trdnjavo pa pošilja rentgenske poglede proti kriznemu polju f8. Vse to počenja samo zato, da bi svojemu ljubemu možu na g8 rešila življenje. Tako je tu in tam tudi v vsakdanjem življenju. Angleški filozof Bacon je zapisal: »Soproga je možu vedno koristna: mlademu je ljubica, zrelemu prijateljica, staremu strežnica.«

29. c3 Db5 30. Se5! Tdc8

Na 30 ... Dxe5 odloči 31. Txd8+, na 30 ... Txd6 pa sledi neprijeten odgovor 31. Df8 mat.

31. Sxc6.

Na tem mestu je Koltanowski predal partijo, ker je videl, da nadaljevanje 31 ... Txc6 32. Td8+ pelje k hitremu matu.

Julija je Aljehin odpotoval v Bern, kjer je bil na sporedu **odprti šampionat Švice**. Tam je petnajstim nasprotnikom oddal samo 6 remijev. Bera njegovih točk je zadoščala za zmago na turnirju. Velemojstra Euwe in Flohr, ki sta delila drugo

in tretje mesto, sta bila točko zadaj. Četrtri je bil Sultan Khan, peti Bogoljubov, za njim pa so stopicali manj znani nemški in švicarski mojstri.

Na bernskem turnirju se je izkazal angleški šampion Sultan ... Sultan? Avtor, ali ni to ime bolj primerno za turškega šampiona? ... Bralec, pomiri se in poslušaj zanimivo zgodbo! **Mir Sultan Khan** (1905-1966) je bil bister, a reven Indijec iz mesta Mitthu v pokrajini Pandžap (področje med Pakistanom in Indijo), ki je služil kot sluga pri velikašu Nawabu Siru Umarju Hayatu Khanu. Nekoč mu je gospodar pokazal, kako se šahira. Sluga je bil odprte glave in je drugega dne že mikastil svojega gospodarja. Ta mu je predlagal, naj gre nemudoma igrat na vseindijski šahovski turnir v New Delhi. Ponižni Mir Sultan, ki je nosil gospodarjev priimek Khan, je res šel tja in se vrnil s prvo nagrado. Potem je gospodar odločil, da skupaj odpotujeta v London, kjer se skromni Indijec lahko kaj nauči od slovitih angleških šahovskih mojstrov. In kaj se je zgodilo? Še istega leta (1929) je Mir Sultan Khan postal prvak Velike Britanije! Ta uspeh je ponovil leta 1932 in 1933, vmes pa je nekajkrat uspešno igral na mednarodnih turnirjih. Leta 1933 se je z gospodarjem vrnil v Indijo in potem o njem ni bilo več glasu. V šahovskih krogih pa so še dolgo spominjali indijskega genija, ki je nekaj let mešal štrene evropskim mojstrom in velemojstrom. Zato je prav, da navedemo indijski pregovor: »Slon zapusti okle, tiger kožo, človek pa dobro ime.«

V Bernu je Aljehin s težavo prekucnil stabilnega Indijca Sultana Khana. Manj težav mu je povzročal peresno lahki in komaj 160 centimetrov visoki češki velemojster **Salomon Flohr**.

75. Aljehin – Bogoljubov

POLSLOVANSKA OBRAMBA

2. partija dvoboja, Baden-Baden 1934

1. d4 Sf6 2. c4 c6 3. Sf3 d5 4. e3 e6

Zadnja poteza črnega pelje igro iz slovanske v polslovansko obrambo.

5. Sc3 Sbd7 6. Ld3 dxc4

Bogoljubova mika ostra meranska varianta, v kateri taktika glasneje tiktaka kot strategija.

7. Lxc4 b5 8. Ld3 a6 9. 0-0

Kasneje so teoretiki ugotovili, da obeta poteza 9. e4 več kot rokada.

9 ... c5 10. a4 b4 11. Se4 Lb7 12. Sed2

Matična partija meranske variante Grünfeld – Rubinstein (Merano 1924) je pokazala, da beli z menjavo skakačev na f6 ne doseže ničesar. Zadnja poteza je Aljehinova novost, ki ima namen poslati šahovskega lipicanca izvidovat na c4.

12 ... Le7 13. a5 0-0 14. Sc4 Dc7 15. De2 Sg4

Namesto te tvegane poteze, ki postavlja skakača na nezanesljivo mesto, bi moral nemški velemojster igrati mirno 15... Le4!, kar daje izenačenje. Bogoljubov pa očitno ni zaupal umirjenemu nemškemu pregovoru: »Mirna reka ima cvetoče bregove. (*Ein ruhiger Fluss hat blühende Ufer.*)«

16. e4!

To je žrtev kmeta, s katero bo beli odbil nedozoreli napotnikov napad in si zagotovil razvojno premoč.

16 ... cxd4 17. h3 Sge5

Tudi varianta 17 ... Sf6 18. Lg5 Sc5 19. Sb6 Tad8 20. Tac1 Db8 21. Lxf6! gxf6 22. Tc4 e5 23. Sh4 daje belemu zadosti nadomestila za žrtvovanega kmeta.

18. Sfxe5 Sxe5 19. Lf4 Ld6 20. Lxe5 Lxe5 21. Sb6 Ta7

Morda bi bilo bolje zavreči pridobljenega kmeta s potezo 21 ... Tad8. Na a7 bo namreč črna trdnjava samo nemi opazovalec dogodkov na drugih delih šahovnice.

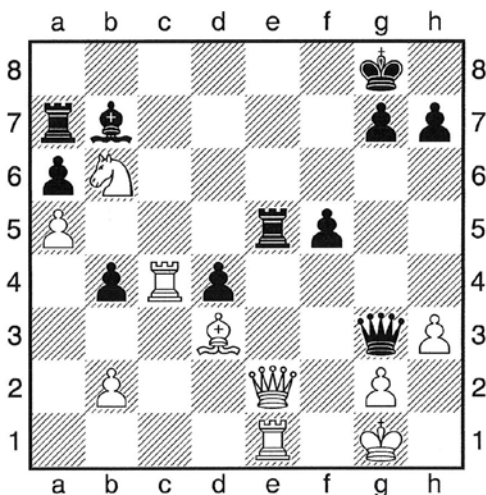
22. Tac1 Dd6 23. Tc4 f5?

Nespametno je odpirati center, dokler črna trdnjava tiči v pasti na a7.

24. exf5 exf5 25. Te1! Dg6 26. f3 Te8

Bogoljubov načrtuje kombinacijo, ki naj bi mu prinesla odločilno materialno premoč, a ta kombinacija je samo fatamorgana. Zaradi prejšnjih tveganih potez je položaj črnega že znatno slabši. Na 26 ... Lg3 sledi 27. De6+ Kh8 28. Dxc6 hxc6 29. Te6 in bolehni črni kmetje bi začeli padati kot zrele hruške, po 26 ... Lf4 pa bi prišel beli do zmagovitega napada s 27. Txd4 Dg3 28. Lc4+ Kh8 29. De7.

27. f4 Dg3 28. fxe5 Txe5

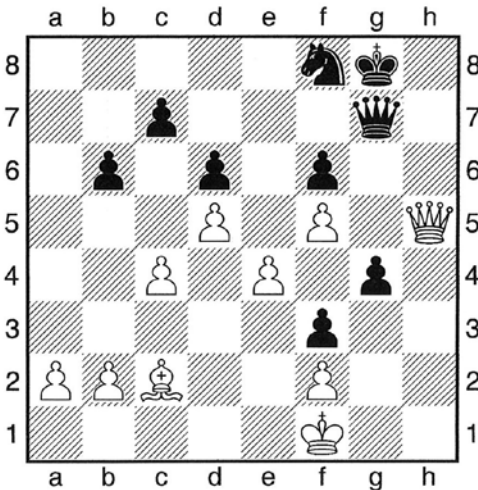

79. Aljehin — H. Johner

ŠPANSKA OTVORITEV

Zürich 1934

1. e4 e5 2. Sf3 Sc6 3. Lb5 a6 4. La4 Sf6
5. 0-0 d6 6. c3 Ld7 7. d4 Le7 8. d5 Sb8 9.
Lc2 Lg4 10. c4 Sbd7 11. h3 Lh5 12. Sc3
0-0 13. g4 Lg6 14. De2 Se8 15. Ld2 h6
16. Kg2 Lh7 17. Th1 g5 18. h4 f6 19. Sd1
Tf7 20. Se3 Sf8 21. Sf5 Lxf5 22. gxf5 Th7
23. Tag1 Sg7 24. Kf1 De8 25. Sh2 Sh5
26. Sg4 Sf4 27. Df3! Kg7! 28. hxg5 hxg5
29. Txxh7+ Sxxh7 30. Th1 Kh8 31. Th6 Df7
32. Ld1 Tg8 33. Db3 b6 34. Da4 Lf8 35.
Dxa6 Lxh6 36. Sxxh6 Dg7 37. Sxxg8 Kxxg8
38. Dc8+ Sf8 39. Lxf4 exf4 40. De8 g4!
41. Dh5 f3 42. La4 Sh7 43. Lc2 Sf8

44. e5!! dxe5 45. d6! c5 46. Le4 Dd7 47.
Dh6! in črni se vda.

V tej igri je francoski vele mojster uporabil *partie espagnole* (špansko otvortev) in po mobilizaciji svojih sil pričel *attaquer sur l'aile roi* (napadati na kraljevem krilu). Švicar je spretno zabarikadiral vse dostope do svojega kralja, zato je

že kazalo, da bo moral Aljehin *signer la nulle* (podpisati remi). Beli je z manevrom Df3-b3-a4 pridobil kmeta (zaradi sočasnih groženj na a6 in d7). Toda zmaga je bila vprašljiva, ker je bil njegov *fou espagnole* (španski lovec) zajet med lastne kmete in zato slab. Ko se je črni konj že pripravljaj, da bo z f8 veselo odskakljaj na e5, je Aljehin upošteval **Philidorjevo pravilo** iz leta 1749: »Kmete predstavljaj po šahovnici tako, da ne bodo ovirali gibanja tvojega lovca!« Po tem nasvetu je z zaporednim žrtvovanjem kmetov rešil lovca iz objema lastnih kmetov in ga vpregel v voz napada po diagonali a2-g8. *Pour le début* (za začetek) mu je služila osupljiva poteza 44. e5!! Ko jo je odigral, je predvidel nadaljevanje 44 ... dxe5 45. d6! cxd6 46. c5!. Potem je Aljehin že lahko rekel po francosko: »Izid boja je odločen. (*L'issue de la lutte est décidée.*)«

Naslednje poletje je svetovni prvak preživel v **Örebro**, manjšem švedskem letovišču, kjer je bil sredi julija 1935 na sporedu turnir z udeležbo najboljših skandinavskih šahistov. Sijajno je v Örebro igral švedski mojster Lundin in pred zadnjim krogom sta bila z Aljehinom še vedno poravnana: imela sta po 7,5 točk iz 8 partij. V zadnjem krogu sta vodeča tekmovalca igrala med seboj in če bi Švedu uspelo *övervinna* (premagati) Francoza, bi bila *först försäkringspremie* (prva nagrada) njegova.

Erik Lundin (1904-1988) iz Stockholma je gojil napadalen taktični šah. V letih 1930-1960 je spadal med najmočnejše

Avgusta 1935 je v **Varšavi** potekala **6. šahovska olimpiada**, na kateri je sodelovalo 20 držav. Igralna dvorana je bila v prostorih oficirske kazine, za kar je imel največ zaslug maršal Pilsudski, ki je bil velik ljubitelj šaha. Toda tik pred olimpiado je poljski maršal umrl, zato so imeli organizatorji veliko težav z že najavljeno brezplačno oskrbo tekmovalcev. To pa ni bila edina nesreča, o kateri je moral poročati varšavski dnevnik *Espres* porani.

Vzporedno s šahovsko olimpiado je v Varšavi potekalo tudi **6. žensko svetovno prvenstvo**, vendar nanj vse tekmovalke niso prispele. Angleška predstavница Stephensonova se je pri izstopu iz letala v Poznanju smrtno ponesrečila. Poljaki so morali zato v turnir vstaviti dve svoji mojstrici, da so število tekmovalk zaokrožili na deset. Po pričakovanju je postala prvakinja gospodična **Vera Menčik**, ki je premagala vseh devet nasprotnic, med katerimi je bila tudi njena mlajša sestra Sonja.

Tekmovanje desetih šahovskih amatezov, med katerimi so prevladovali samski lepotice, je vzbujalo pri moškem delu populacije izjemno pozornost. V žarišču pozornosti številnih gledalcev in novinarjev je bil seveda tudi svetovni prvak **Aljehin**, ki je v Varšavo prispel **v spremstvu nove soproge in mačka**. Budnim novinarskim očem tudi ni ušlo, da je italijanski prvak Antonio Sacconi med olimpiado nosil stare hlače hlamudrače, ki so mu segale do kolen. No, če bi bil Antonio občinski revež iz Kalabrije, to ne bi bilo omembe vredno, ker pa je bil bogat italijanski grof, so bile njegove hlače povod za marsikak dovtip. Ko je v dvoboju

s Francijo moštvo Italije izsililo neodločen izid, zahvaljujoč nepričakovani Sacconijevi zmagi nad svetovnim prvacom, so bile grofove hlače celo v naslovih člankov o olimpiadi.

Publika je seveda navijala za reprezentanco Poljske (Tartakower, P. Frydman, Najdorf in H. Frydman), ki se je dolgo potegovala za prvo mesto. Toda v zadnjem krogu so Poljaki v preveliki želji po zlati kolajni utrpeli hud poraz z Jugoslovani, za katere so igrali Vidmar, Pirc, Kostić in Trifunović. Vodilna ekipa ZDA (Fine, Marshall, Kupchik in Dake) se jim je zato še bolj oddaljila, prehiteli pa so jih tudi Švedi (Stahlberg, Stoltz, Lundin in Danielsson). Osvojene točke so takole razvrstile nastopajoče ekipe: 1. ZDA 54 točk, 2. Švedska 52,5, 3. Poljska 52, 4. Madžarska 51, 5. Čehoslovaška 49, 6. Jugoslavija 45,5, 7. Avstrija 43,5, 8. Argentina 42, 9. Latvija 41, 10. Francija 38, 11. Estonija 37,5, 12. Anglija 37, 13. Finska 35, 14. Litva 34, 15. Palestina 32, 16. Danska 31,5, 17. Romunija 27,5, 18. Italija 24, 19. Švica 21 in 20. Irska 12.

Svetovni prvak **Aljehin** je vodil francosko moštvo. Tokrat **ni bil v vrhunski formi**: iztržil je 12 točk iz 17 partij, kar je pomenilo 70 % možnih točk. Uspešnejši na prvi deski je bil Flohr s 77-odstotnim izkupičkom. To je bil za svetovnega prvaka **slab znak pred dvobojem z Euwejem**. Vznemirjen zaradi slabše igre, se je posvetoval z varšavskimi astrologi. Ti so našli zanj v horoskopu slaba znamenja, zato je šampion odpovedal že najavljeno turnejo po Italiji.

ima drugačne načrte: s taktičnim sunkom v črno damo bo začel minoritetni napad na damskem krilu in z njegovo pomočjo osvojil izjemno pomembno polje d5. Zato njegova naslednja taktična poteza zasluži tudi strateško priznanje.

19. b4! Dc7

Jasno je, da črna dama ne sme šavsniti po predrznem kmetu. Manj jasno je, kaj se zgodi, če črni pobije kmeta z lovцем. Aljehin je navedel varianto 19 ... Lxb4 20. Sb3 Dc7 21. De4 Lc3 (ali 21 ... Ld6 22. Dd4!) 22. Tc1 Lb2 23. Tc2 f5 24. Db4, ki daje natančen odgovor na zastavljeno vprašanje.

20. b5 c5 21. Sf5 f6

Končno je črni le potegnil, kar bi že davno moral. Razmere pa so zdaj zanj neugodnejše, ker je mimo polja e6 slabotno tudi polje d5. Toda Euwe je bil prepričan, da bo lahko držal svojo »ježevo pozicijo«. Poznal je namreč nizozemski pregovor: »Lisica zna kup reči, jež pa samo eno, a to dragoceno.«

22. Se3 Le6 23. Ld5! Lxd5 24. Txd5 Da5

Brezplodna je pasivna igra: 24 ... Td8 25. Lxe5 fxe5 26. Df5. Zato poskuša Euwe z damo ustvariti nekaj groženj in s tem pokazati ježeve bodice.

25. Sf5 De1+ 26. Kg2 Ld8 27. Lxe5 fxe5 28. Td7!

Aljehin ne mara kmeta in prehaja v odločilni napad na črnega kralja. Tako je ob pravem času upošteval ruski pregovor: »Dobrega strelca ne spoznaš po puščici, marveč po cilju.«

28... Lf6 29. Sh6+! Kh8 30. Dxc5.

Tu se je Euwe vdal in s tem potrdil nizozemski pregovor: »Vsak začetek je težak. (Alle begin is moeilijk.)«

V drugi partiji je Euwe ob pomoči belih figur vrnil udarec in izzid izenačil. Sledili sta dve Aljehinovi zmagi, doseženi z živahno in smelo taktično igro. Še posebej ostra in razburljiva je bila četrta partija. V njej se bosta bralcu osebno predstavili Grünfeldova indijska obramba in šahovska nizozemščina.

Aljehin (levo) in Euwe med dvobojem, 1935

82. Euwe — Aljehin

GRÜNFELDOVA INDIJSKA OBRAMBA

4. partija dvoboja, Amsterdam 1935

1. d4 Sf6 2. c4 g6 3. Sc3 d5

S to potezo vstopa črni v Grünfeldovo indijsko obrambo, ki takrat še ni imela najboljšega slovesa. Beli so prihajali do prednosti z menjavo kmetov v središču (4. cxd5), utrjevanjem kmeta c4 s 4. e3, razvojem skakača na f3 ali lovca na f4. V partiji bo beli izbral potezo, ki pošilja v boj damo in z njo pritisne na točko d5. Takratne analize leningrajskih mojstrov so dokazovale, da ima beli po 4. Db3 c6 5. Lg5 Lg7 6. e3 0-0 7. cxd5 Sxd5 8. Sxd5 cxd5 9. Se2! znatno premoč.

4. Db3 dxc4

Dandanes celo nižjekategorniki vedo, da mora črni udariti na c4. Takrat je bila to teoretska noviteta svetovnega prvaka, o kateri so vele mojstri govorili, da je tvegana, ker prepušča belemu središču. Utemeljitev drži, res pa je tudi, da daje črnemu menjava na c4 bogate taktične zaplete, ki izkoriščajo izpostavljen položaj bele dame.

5. Dxc4 Lg7 6. Lf4?

Z napadom na točko c7 beli ničesar ne doseže, svojega lovca pa postavlja na neustrezno mesto. Boljša je razvojna poteza 6. Sf3. Za zgled navedimo partijo Levenfiš – Smislov (Moskva 1949), v kateri je dobil beli po 6. Sf3 0-0 7. e4 Sfd7 8. Le3 Sb6 9. Db3 Sc6 10. Td1 Lg4 11. d5 Se5 12. Le2 Sxf3+ 13. gxf3 Lh5 14. h4! nevaren napad.

6 ... c6 7. Td1

»To je slaba poteza,« je zapisal Aljehin v svojem komentarju. V njem je belim priporočil 7. Sf3 0-0 8. e4. Njegovo priporočilo

je leta 1943 preizkusil Guimard v partiji s Stahlbergom na turnirju v Mar del Plati. Izkazalo pa se je, da je dobil črni po 8 ... b5! 9. Db3 Da5 10. Ld3 Le6 11. Dd1 Lg4 boljše igro. To je dokaz, da je grešila že 6. poteza belega.

7 ... Da5 8. Ld2 b5?

Ker ustvarja ta sunek v damo zaostalega kmeta na c6, ni priporočljiv. Umik črne dame na b6 je videti bolj logičen.

9. Db3 b4 10. Sa4 Sa6 11. e3 Le6 12. Dc2 0-0 13. b3

Beli je zaostal v razvoju, zato si ne upa pobiti kmeta c6. Po 13. Dxc6 Sc7 razpolaga črni z grožnjama Ld7 in Lxa2.

13 ... Tab8 14. Ld3 Tfc8 15. Se2?

Ko sta vele mojstra po partiji analizirala igro, je Euwe na tem mestu zamrmral: »Slaba poteza. (Ett dalig drag.)« Poteza ni slaba sama po sebi, ker je razvojna, slabo pa je, ker beli ni računal z nasprotnikovim taktičnim odgovorom. Vsekakor bi Euwe dosegel *een goed spel* (dobro igro), če bi posegel po nadaljevanju 15. Lxa6 Dxa6 16. Sc5 Db5 17. Sf3!.

15 ... c5! 16. Lxa6 Dxa6 17. Sxc5 Db5

Položaj je sedaj podoben kot v navedenem nadaljevanju, s polja c6 pa je izginil črni kmet, ki je oviral lastno trdnjavo. Euwejev *paard* (skakač) na c5 stoji zato na majavih nogah, ob tem pa je še privezan na svoje mesto, ker stoji za njim dragocena *wit koningin* (bela kraljica).

18. Sf4 Lg4! 19. f3 e5! 20. Sfd3

91. Aljehin — Euwe

KATALONSKA OTVORITEV

14. partija dvoboja, Zwolle 1937

1. d4 Sf6 2. c4 e6 3. Sf3 d5 4. g3

To je katalonska otvoritev, ki združuje šahovsko klasiko (boj za središče s kmeti) in hipermodernizem (krilni razvoj lovca). Novo otvoritev je belim narekovala potreba, ker so črni renovirali nekatere oblike ortodoksne obrambe. Hibrid daminega gambita (d2-d4 in c2-c4) ter Retijeve otvoritve (g3 in Lg2) se je izkazal za univerzalno in uspešno orožje proti različnim obrambnim sistemom črnega. Lovec, ki ga beli postavi na g2, pritiska po dolgi beli diagonali, na kateri leži več pomembnih polj. Zato črni težko razvije lovca na b7 in pogosto se primeri, da ga pogubi prav lovec, ki tiči doma na c8.

4 ... dxc4

Tako črni vstopa v odprto varianto katalonke. Kmetov udar na c4 odpre katalonskemu lovcu diagonalo h1-a8 in mu s tem poveča radij delovanja, zato je teoretsko dvomljiv. Toda črni računa, da bo moral nasprotnik izgubljati čas s pobiranjem kmeta c4, to pa je zanj priložnost za protiigro, predvsem za izvedbo bočnega sunka c7-c5, ki izravna sile v središču.

5. Da4+

Aljehin želi čim prej vrniti ugrabljenega kmeta in tako potrditi izrek: »Čisti računi, dobri prijatelji. (*Les bons comptes font les bons oreillers.*)«, toda njegova dama bo na polju c4 izpostavljena napadom. V novejšem času beli ignorirajo kmeta c4 in nadaljujejo razvoj po katalonski shemi (Lg2 in 0-0), po kmeta pa gredo kasneje.

5 ... Sbd7 6. Dxc4 c5 7. Lg2 Sb6 8. Dd3 cxd4 9. 0-0 Le7

To je bolje kot 9 ... Lc5, na kar lahko sledi 10. b4! (10 ... Lxb4? 11. Db5+).

10. Sxd4 0-0 11. Sc3 e5

Euwe bi rad pregnal belega konja iz središča, svojemu lovcu pa preskrbel razvojne možnosti na diagonali c8-h3. Slabitve polj d5 in f5 se ni bal, ker je dajal dinamiki prednost pred statiko.

12. Sf5 Lb4 13. Dc2 Lxc3 14. bxc3 Lxf5

Poteza dokazuje, da se je Nizozemec poživžgal na lovski par.

15. Dxf5 Dc7 16. Lh6! Sbd7!

Ta Euwejev odgovor pritrjuje nizozemskemu pregovoru: »Gospodarjevo oko konja pase. (*Het oog van de meester maakt het paard.*)« Damski konj hiti na pomoč kraljevemu in tako preprečuje grozeči lovčev udar na g7. Z zadnjo potezo se je črni izognil rafinirani pasti. Če bi namreč skušal premestiti kraljevega vranca, bi padel pod matni napad: 16... Sfd5? 17. Le4! g6 18. Df3 Tfd8 19. Tfd1 Dc6 20. c4! Dxc4 21. Lxd5 Sxd5 22. Txd5 in nato 23. Df6.

17. Dg5 Se8 18. Tab1 Sc5 19. Dg4

Pazljivost je mati modrosti in šahovskih uspehov. Črni je grozil povleči kralja v kot in potem pobiti lovca, ki je predrzno smuknil na h6.

19 ... Td8 20. Lg5 Td6 21. Dc4 b6 22. f4!

Beli odpira položaj, da oživi svoj lovčev par. Zdaj se bo igra zaostrila in taktika bo pričela izrivati strategijo.

22 ... Tg6 23. Tbd1 e4!

To je zapor za katalonskega lovca in past za šahovske amaterje (23. Lxe4? Sd6).

XXII.

Druga svetovna vojna in maščevanje Erinij

Aljehin ni sledil zgledu velikonemške ekipe, ki se ni hotela vrniti v Evropo. Z ženo sta odplula proti Portugalski in nato v Lizboni dva tedna razmišljala, ali se kaže prikazati v Franciji, ki se je že pripravljala na vojni spopad z Nemčijo. Ker sta imela v Parizu krasno vilo in še kup drugih nepremičnin, sta hočeš-nočeš morala domov. Kot francoski državljani in vojaški obveznik je moral svetovni prvak obleči vojaško suknjo. Te suknje pa ni dolgo nosil. Po bliskovitem nemškem napadu je 16. junija 1940 **Francija kapitulirala**, dva dni potem, ko je Hitlerjeva soldateska zmagoslavno vkorakala v Pariz in postavila maršala Pétaina na čelo vichyjske kolaboracionistične vlade. Takrat je bil **Aljehin ujet**, vendar tudi hitro **izpuščen**. Pri nemških oblasteh je zaprosil za dovoljenje, da bi smel odpotovati na Portugalsko, od tam pa je nameraval odpluti proti Južni Ameriki, kjer je imel veliko znancev in prijateljev.

Sicer nagla nemška administracija je Aljehinovo prošnjo reševala celo leto. Dovoljenje je nazadnje dobil, a pod pogojem, da napiše **dva članka za nemški tisk**, v katerih naj malo pohvali nemške osvoboditelje in pograja grabežljive Jude. To je tudi storil in potem odpotoval v **Lizbono**, kjer je pazljivo prebiral nemške časopise. Groza ga je obšla, ko je prebral »svoja« članka, v katerih je kritiziral Laskerja, Rubinsteina, Bernsteina in druge grabežljive judovske šahiste, poveličeval pa je arijsko raso in izrecno pohvalil modre postopke nemškega voditelja Hitlerja. To je bil v nebo vpijoč **falzifikat**, vendar mu iz Lizbone tega ni bilo mogoče dokazati. Članka so prebirali številni pošteni in izobraženi ljudje po širni Evropi, zato je Aljehin postal v njihovih očeh nemški kolaboracionist in firerjev petoliznik. Še posebej mu je nečastna spisa zameril dolgoletni šahovski in pariški sopotnik Tartakower, ki je takrat skrivaj deloval za francosko odporniško gibanje in generala de Gaulla.

Ni povsem izključeno, da so Aljehinova članka prebrale tudi Erinije Tisifone, Alekto in Megajra, ki so iz grškega bajeslovja znane kot **bojinje maščevanja**. Te zasledujejo in

XXIII.

Zadnja postaja križevega pota: Lizbona 1946

Po končani vojni je bila meja med Francovo Španijo in Francijo neprehodna, zato se je skušal Aljehin čez Portugalsko prebiti do žene v Pariz. Iz njenih pisem je lahko razbral, da so Nemci njuno premoženje v Parizu in Dieppu strokovno oropali, zategadelj je želel videti, kaj je še nedotaknjenega. Ko je zvedel, da se bo v Londonu kmalu začel močan mednarodni turnir, ki bi bil brez svetovnega prvaka okrnjen, se je pričel pripravljati na turnirske boje. V nekem gostišču na robu **Lizbone** (naselje Estoril) so mu portugalski šahisti preskrbeli bivanje in tri obroke hrane na dan, za cigarete in kakšen kozarec vina pa mu je drobiž daroval samaritanski natakak.

Tisti čas je FIDE na pobudo Aljehinovega sovražnika številka 1 – doktorja Tartakowerja – sestavila odbor, v katerem so bili Bernstein, Denker, Euwe, Lupi, Medina, Tartakower in Thomas. Ti močje, ki z izjemo portugalskega mojstra Lupija niso bili naklonjeni Aljehinu, so **obsodili šampionovo medvojno delovanje** in sklenili, da ne sme nastopiti v Londonu na prvem velikem poveljnem turnirju. Razmišljali so tudi o tem, kako bi vzeli Aljehinu naslov svetovnega prvaka. To vest so prinesli v Estoril lizbonski šahisti 23. marca 1946 zvečer. Ko je Aljehin to slišal, so mu solze privrele na oči. Brez besed je odšel v svojo kamrico, kjer so ga naslednje jutro **našli mrtvega**.

Policija je posnela fotografijo, na kateri je mogoče videti pretresljiv prizor. Stari mož razbrzdanega obraza sedi na stolu. Oblečen je v ponošeno suknjo; ob njem je na eni strani odprt kovček, na drugi pa pladenj s kozarcem. Pred njim je miza s praznimi in umazanimi krožniki, obnjo pa je prislonjena šahovnica z razmeščenimi figurami. Torej se nekdanji moskovski plemič, kasnejši pariški bogataš in takratni šahovski kralj ter lizbonski revež celo ob smrtni uri ni mogel ločiti od svojega šahovskega kraljestva. Z vrha čarobne gore, imenovane šahovski Olimp, je **odnesel šahovsko krono s seboj**

Pregled Aljehinovih tekmovanj

Leto	Tekmovanje	Mesto	Rezultat
1908	Amaterski turnir, Moskva	1.	
	Amaterski turnir, Düsseldorf	4.- 5.	
	Dvboj s Fahrnijem, Düsseldorf		1,5 : 1,5
	Dvboj z Bardelebnom, Düsseldorf		4,5 : 0,5
	Dvboj z Blumenfeldom, Moskva		4,5 : 0,5
1909	Vseruski amaterski turnir, Petrograd	1.	
	Dvboj z Nenarokovom, Moskva		0 : 3
1910	Mednarodni turnir, Hamburg	7.- 8.	
1911	Mednarodni turnir, Karlsbad	8.- 9.	
1912	Vseruski turnir, Vilna	6.- 7.	
	Mednarodni turnir, Stockholm	1.	
	Turnir mojstrov, Petrograd	1.	
1913	Turnir mojstrov, Petrograd	1.- 2.	
	Mednarodni turnir, Scheveningen	1.	
	Dvboj z Levickim, Moskva		7 : 3
	Dvboj z Ed. Laskerjem, Pariz		3 : 0
1914	Vseruski turnir, Petrograd	1.- 2.	
	Mednarodni velemojstrski turnir, Petrograd	3.	
	Prvenstvo kluba Café de la Régence, Pariz	1.-2.	
	Mednarodni turnir, Mannheim (nedokončan)	1.	
1916	Šampionat Moskve	1.	
1918	Mojstrski turnir, Moskva	1.	
1919	Šampionat Moskve	1.	
1920	1. šampionat SZ, Moskva	1.	
1921	Dvboj z Grigorevom, Moskva		4,5 : 2,5
	Dvboj s Teichmannom, Berlin		3 : 3
	Dvboj s Sämischem, Berlin		2 : 0
	Mednarodni turnir, Triberg	1.	
	Mednarodni turnir, Budimpešta	1.	
	Mednarodni turnir, Haag	1.	
1922	Mednarodni turnir, Pieštany	2.- 3.	
	Mednarodni turnir, London	2.	
	Mednarodni turnir, Hastings	1.	
	Mednarodni turnir, Dunaj	4.- 6.	
	Dvboj z Bernsteinom, Pariz		1,5 : 0,5

1923	Mednarodni turnir, Margate	2.- 4.	
	Mednarodni turnir, Karlovy Vary	1.- 3.	
	Dvoboj z Muffangom, Pariz	2 : 0	
	Mednarodni turnir, Margate	2.- 5.	
	Mednarodni turnir, Portsmouth	1.	
1924	Mednarodni vелеmojstrski turnir, New York	3.	
1925	Mednarodni turnir, Pariz	1.	
	Mednarodni turnir, Bern	1.	
	Mednarodni turnir, Baden-Baden	1.	
	Mednarodni turnir, Hastings	1.- 2.	
1926	Mednarodni turnir, Semmering	2.	
	Mednarodni turnir, Dresden	2.	
	Mednarodni turnir, Scarborough	1.	
	Mednarodni turnir, Birmingham	1.	
	Mednarodni turnir, Buenos Aires	1.	
1927	Dvoboj z Euwejem, Amsterdam		5,5 : 4,5
	Kandidatski turnir, New York	2.	
	Mednarodni turnir, Kecskemét	1.	
	Dvoboj za svetovno prvenstvo s Capablanca, Buenos Aires		18,5 : 15,5
1929	Mednarodni turnir, Benetke	1.	
	Mednarodni turnir, Bradley Beach	1.	
	Dvoboj za svetovno prvenstvo z Bogoljubovom, Nemčija		15,5 : 9,5
1930	Mednarodni turnir, San Remo	1.	
	3. šahovska olimpiada, Hamburg		9 / 9
1931	Mednarodni turnir, Nica.	1.	
	4. šahovska olimpiada, Praga		13,5 / 18
	Mednarodni turnir, Bled	1.	
1932	Mednarodni turnir, London	1.	
	Mednarodni turnir, Bern	1.	
	Mednarodni turnir, Pasadena	1.	
	Mednarodni turnir, Ciudad de México	1.- 2.	
1933	Mednarodni turnir, Pariz	1.	
	5. šahovska olimpiada, Folkestone		9,5 / 12
	Dvoboj z Bernsteinom, Pariz		2 : 2
	Mednarodni turnir, Hastings	2.- 3.	
1934	Mednarodni turnir, Rotterdam	1.	
	Dvoboj za svetovno prvenstvo z Bogoljubovom, Nemčija		15,5 : 10,5
	Mednarodni turnir, Zürich	1.	

1935	Mednarodni turnir, Örebro	1.	
	6. šahovska olimpiada, Varšava		12 / 17
	Dvoboj za svetovno prvenstvo z Euwejem, Nizozemska		14,5 : 15,5
1936	Mednarodni turnir, Nauheim	1.- 2.	
	Mednarodni turnir, Dresden	1.	
	Mednarodni turnir, Podebrady	2.	
	Mednarodni turnir, Amsterdam	3.	
	Mednarodni turnir, Nottingham	6.	
	Mednarodni turnir, Hastings	1.	
1937	Mednarodni turnir, Margate	3.	
	Mednarodni turnir, Kemerí	4.- 5.	
	Mednarodni turnir, Nauheim	2.- 3.	
	Povratni dvoboj z Euwejem, Nizozemska		15,5 : 9,5
1938	Mednarodni turnir, Montevideo	1.	
	Mednarodni turnir, Margate	1.	
	Mednarodni turnir, Plymouth	1.- 2.	
	AVRO turnir, Nizozemska	4. - 6.	
1939	Mednarodni turnir, Caracas	1.	
	Mednarodni turnir, Montevideo	1.	
	8. šahovska olimpiada, Buenos Aires		12,5 / 16
1941	Mednarodni turnir, München	2.- 3.	
	Mednarodni turnir, Krakov	1.- 2.	
1942	Mednarodni turnir, Salzburg	1.	
	Mednarodni turnir, München	1.	
	Mednarodni turnir, Krakov	1.	
	Mednarodni turnir, Praga	1.- 2.	
1943	Mednarodni turnir, Salzburg	1.- 2.	
	Mednarodni turnir, Praga	1.	
1944	Turnir v Gijonu	1.	
	Dvoboj z Rayem Adidom, Madrid		2,5 : 1,5
1945	Turnir v Madridu	1.	
	Turnir v Gijonu	2.- 3.	
	Turnir v Sabadelu	1.	
	Turnir v Almeriji	1.- 2.	
	Turnir v Melili	1.	
	Turnir v Nevidadu	1.	
1946	Dvoboj z Lupijem, Lizbona		2,5 : 1,5

Pregled Aljehinovih nasprotnikov

Ahues	137	Lundin	181
Alexander	198	Maróczy	90, 151
Andersen	149	Marshall	47, 100, 118
Apscheneek	171	Mieses	36
Asgeirsson	148	Muffang	79
Asztalos	120	Nimcovič	139, 155
Bardeleben	19	Opočensky	95
Bernstein	35	Pirc	154
Bogoljubov	62, 72, 132, 134, 173, 175	Podgorny	229
Böök	215	Potemkin	32
Capablanca	126, 128, 218	Rabar	232
Colle	101, 105, 106	Rabinovič, I.	58
Davidson	108	Reshevsky	203
Duras	40	Réti	102
Duz-Hotimirski	29	Rodzynski	42
Eliskases	194, 222	Rosselli	179
Euwe	115, 185, 187, 207, 210	Rozanov	17
Fahrni	49	Rubinstein	65, 83, 109, 112
Feldt	56	Sämisch	86
Fine	200, 204	Spielmann	31
Flohr	157, 165	Stahlberg	146
Foltys	193	Steiner, H.	167
Frejman	45	Steiner, L.	169
Golombek	217	Sterk	63
Grigorev	53	Stoltz	160
Grünfeld	84, 111	Tarrasch	67, 98
Johner, H.	180	Tartakower	114, 123
Junge	233	Teichmann	61
Keres	226, 230	Thomas	97
Koltanowski	163	Verlinski	22
König	73	Vidmar	142
Kusman	88	Vigodčikov	24
Lasker	177	Zubarev	55
Levenfiš	33	Winter	196
Levicki	38	Wolf	69
		Yates	25, 70, 92

Viri

- Alexander: ALEXANDER ON CHESS, The Pitman Press, Bath 1974
- Aljehin: DAS GROßMEISTER - TURNIER NEW YORK 1924, W. de Gruyter & Co., Berlin 1925
- Aljehin: AUF DEM WEGE ZUR WELTMEISTERSCHAFT (1923-1927), W. Gruyter & Co., Berlin 1932
- Aljehin: MY BEST GAMES OF CHESS 1924-1937, McKay, New York 1976
- Aljehin: NA PUTI K VIŠŠIM ŠAHMATNIM DOSTIŽENIJAM, Polinja, Minsk 1982
- Averbah, Turov: ŠAHMATNIE OLIMPIADI, Fizkultura i sport, Moskva 1974
- Barcza, Aldolfy, Kapu: DIE WELTMEISTER DES SCHACHSPIEL, Schach-Archiv Rattmann, Hamburg 1975
- Blümich: MEČEVI ALJEHIN – EUWE, Sportska knjiga, Beograd 1978
- Enciklopedični slovar: ŠAHMATI, Sovjetskaja enciklopedija, Moskva 1980
- Euwe: OD ŠTAJNICA DO FIŠERJA, Šahovski informator, Beograd 1976
- Euwe, Prins: BALOVEN KAISI, Fizkultura i sport, Moskva 1990
- Golombek: ŠAHOVSKA ENCIKLOPEDIJA, Prosveta, Zagreb 1980
- Kotov: A. A. ALEHIN, Fizkultura i sport, Moskva 1973
- Kotov, Judovič: THE SOVIET CHESS SCHOOL, Raduga, Moskva 1983
- Linder: DAS SCHACHGENIE CAPABLANCA, Sportverlag, Berlin 1988
- Marjanović, Djordjević: 50 NAJVEĆIH ŠAHISTA SVETA, Press-kliping, Beograd 1979
- Marjanović, Djordjević: MEČEVI ŠAMPIONA, Sportska biblioteka, Beograd 1982
- Marović: INSPIRIRANI TRENUCI, Šahovska naklada, Zagreb 1988
- Nedeljković, Trifunović: NA ŠAHOVSKIM OLIMPIJADAMA, Prosveta, Beograd 1971
- Panov: 300 IZBRANNYH PARTIJ ALEHINA, Fizkultura i sport, Moskva 1954
- Petrović, Klement: ALEKSANDAR ALEKSANDROVIČ ALJEHIN, Šahovska naklada, Zagreb 1974
- Reinfeld, Fine: ALEKHINE vs. BOGOLJUBOW, world's chess championship of 1934, Dover, New York
- Stupica: ŠAH SKOZI STOLETJA, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1982
- Tartakower: BREVIAIRE DES ÉCHECS, Stock, Pariz 1934
- Tarrasch: DIE MODERNE SCHACHPARTIEN, Leipzig 1912
- Uredniški odbor ŠZS: SLOVENSKI ŠAH, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1972
- Vidmar: POL STOLETJA OB ŠAHOVNICI, Samozaložba, Ljubljana 1951
- Vuković: OD STEINITZA DO BOTVINIKA, Naknadno-izdavački odsek ŠSH, Zagreb 1950
- Vuković: UMIJEĆE ŠAHOVSKOG NAPADA, Šahovska naklada, Zagreb 1959
- Wildhagen: MAX EUWE, Založba Andriessen, Amsterdam – Antwerpen 1979

Janez Stupica
ALJEHIN
ŠAHOVSKI UMETNIK

Recenzent:
Zvone Kržišnik

Jezikovni pregled:
Mojca Vivod Zor

Prelom in oprema:
ONZ Jutro

Izdalo in založilo:
Založništvo Jutro, Jutro d.o.o., Ljubljana

Za založbo:
Stane Kodrič

© Avtor in Založništvo Jutro
Vse pravice pridržane

IZDAJO KNJIGE JE PODPRLA
IN JO TUDI NATISNILA
TISKARNA FORMATISK V LJUBLJANI

Naročila:

Jutro d.o.o., Črnuška c. 3, p.p. 4986, 1001 Ljubljana
Tel. (01) 561-72-30, 041 698-788, 031 521-195 • Faks (01) 561-72-35
E-pošta: JUTRO@SIOL.NET